

Pronost Per. (Trelez 1861 – Brest 1909)

Lili¹ ha Roz-Gouez²

Bet embannet e 1902.

Modernnaet eo bet an doare-skriva.

Sur a-walh e vo souezet-braz meur a hini gand mennoziou Pronost. Red eo selled outo evel traou istor. Gouennelour e oa Pronost ; ha kristen (katolik), penn-kil-ha-troad .

Spontuz, meur a dra bet skrivet gantañ !

Merket eo bet gand + ar barzonegou n'int ket politikel.

Goude “Ar holonel“ e teu Pronost da veza Gall penn-kil-ha-troad.

Gouzoud a ree Pronost kalz gwelloc'h ar galleg eged ar brezoneg. Da skwer e lak “pobl“ gourel, evel “people“ e galleg, ha meur a wech e vez lakaet ar verb gantañ el liester pa vez liez ar rener : da skwer : Setu petra 'lennint or bugaligou (Setu petra 'lenno or bugaligou) ; Re bell amzer int bet kroaziet on divreh : Re bell amzer eo bet kroaziet on divreh. Aliez e ra Pronost ar fazi-ze.

Faziou kemmaduriou a zo ivez. Reizet eo bet an oll draou-ze.

Taolenn

D'ar gannaded republikan

Al leon

Istor ar bloaz 1899

Petra eo ar vro ?

An tad kristen d'e vab

Abostoled an droug

Breiz-Izel, Hag ar spered republikan

Diwall, Frañs

Eun nebeud fiziañs

Adarre Hoche

Gwechall ha bremañ

Kan a vrezel

Ar beorien er hêriou +

An teod flour

Patatezenn Viel +

Laeron ar Frañs

Re Hlaz Breiz-Izel

D'am mibien

D'ar barz

Marianna, lip da bao !

D'ar ministr André

Kannaded ar Henaouerien

Oberou spered an Dispah

Laeron ar Frañs

Re Hlaz Breiz-Izel

D'am mibien

D'ar barz

Marianna, lip da bao !

D'ar ministr André

---

¹ Lili : arouez rouanez Vro-Hall.

² Roz-Gouez : arouez ar Republikaned, a-du gand dispah 1789.

Kannaded ar Henaoueien
Oberou spered an Dispah
Botrel
En a-raog, Katoliked
A-raog
Maro ar Yuzeo
E skol va farrez +
Janed +
Ar barz hag e viniou +
Amzer gollet
Ar groaz treh atao
Treflez ha ster ar Zeaz +
Va mamm +
Al labourer +
Ar honikl +
Ar goukou +
Karantez ar vro +
Tehit diouz ar hêriou +
Ar vrae hag ar baluhenn +
Ar rozell +
D'ar gwennili +
Va bragez +
Son +
Prizoniet +
En distro da Vreiz-Izel +
D'ar pardaez-noz +
O palarad +
Pichon +
Ar pesketaer +
Paotred ar bezin tonn +
Arabad en em fazia +
Va gwezenn dero +
Ar horriganed +
An neiz +
Ar viltañsou +
Maro ar hi +
An diwaller loened +
Eun tech hudur +
Maro Fañch +
Min-du +
D'ar vugale +
En eur luskella +
Paolig +
Klemmou ar hlañvour yaouank +
Jezuz hag ar vugale (relijion)
Jezuz hag ar pinvidig (relijion)
An den (relijion)
Ar holonel euz Villebois-Mareuil (Ar
Zaozon a-eneb ar Voered (Boers) en Afrika ar Hreisteiz)
Bazad d'ar Zaozon (Mennoziou eur Gall, penn-
ha-kil-ha-troad, euz an amzer-ze).

Ar Zaozon digalon (Mennoziou eur Gall, penn-
ha-kil-ha-troad, euz an amzer-ze).

En eur vond d'an Toñkiñ (Gall penn-kil-ha-
troad e oa deut Pronost da veza. A-du eo evid mond da
lakad an Toñkiñ da veza eun drevadenn).

Goude an emgann

Marvet war dachenn an emgann

En distro euz an Toñkiñ

D'am hoar hena, leanez +

En eur vond d'ar pardon +

Ar gozni +

Credo al labourer-douar (relijion ha brezel)

Kolaj Lezneven +

Va gourhemennou diweza

Lili ha Roz-gouez

D'ar gannaded republikan

Evel ar Juzevien³, nahet hoh-eus ho Toue,
Gand aour hoh-eus ivez savet skeudenn eul leue,
Hag ar bobl, evidoh, pe douellet, pe deuet dall,
Ne zelaou mui bremañ nemed he zechou fall.

Kriet hoh-eus kement, war bep ton, e peb leah⁴,
N'eo nemed gevier-oll ar pezh a grede deah,
Ma'z eo deuet, en eun taol, eur bleiz e-leh eun oan,
Ha goulenn 'ra, d'e dro, kement aour, evitañ.

Ne fell ket dezi⁵ mui klevet ho prezegenn,
Spouronet e chomit pa laosk he youhadenn,
Hqag e welit hirio, pa'z eo re ziwezad,
Oh deuet da gemered ar bleiz evid eur had.

Eul labour vad, 'michañs, he-deus⁶ greet ho skwer fall !
Rag warhoaz marteze : dispah, gwad ha tangwall,
Ar Frañs en eun ivern, noz-deiz ar hillotin
Hag on enebourien, a bep tu, war or hein.

C'hwi 'garfe marteze dond bremañ war ho kiz ?
Marianna n'he-deus mui nemed eur goz-hiviz,
Kazi roufennet eo, kement he-deus lammet,
Ruillet ha korvatet, gand he lakepoted.

Siwaz ! kaer ho-pezo rei dezi dillad gwenn
Hag eun hiviz nevez, n'eo nemed eul lovr-genn,
Ken flêriuz, ha ken louz ! ma ve gwelloc'h dezi
Mervel gand he hovad, er houer, e-kreiz ar pri.

Gwelloc'h 've 'vid or bro, rag eur vez eo gweled
Frañs Sant Loeiz, Dguesclin ; hirio ken stlabezet,
Hanter-vouget ohpenn gand krabanou Judaz,
An trubard en-deus greet tacha Doue ar ar groaz !

Notenn gand Embann an Hirwaz : a-eneb Dispah 1789 e oa Pronost.

---

³ Evel ar Juzevien : gouennelour e oa Pronost.

⁴ leh : "leah", leoneg, er skrid orin. Hag ar ger diweza euz ar werzenn da heul "deah".

⁵ dezi : dezañ, er skrid orin. Gourel eo "pobl" evid Pronost, evel e galleg.

⁶ he-deus : en-deus, er skrid orin ; Gourel eo "skwer" evid Pronost, evel ar ger galleg.

Laeron ar Frañs

N'hoh-eus en ho kenou, bandenn Frañmasoned,
Nemed komzou flemmuz 'eneb ar Vretoned ;
Ma karfed ho kredi, Bro-Hall a ve, pell 'zo,
Dismantret ganeom ha demzost he maro.

M'o-deus ar Vretoned, gand paotred ar Vendée,
Eenebt keid amzer, gand nerz, ouz hoh arme,
Eo 'vid delher o gwir : rag, o tivenn o Roue,
E tivennent Bro-Hall, Breiz-Izel hag o Doue.

C'hwi n'hoh-eus gwir ebed evid ren er vro-ma' ;
Ar Frañs 'zo d'on Rouaned ha d'on dugez Anna ;
Rag pa roas Breiz-Izel he dorn leal da Vro-Hall,
N'oa ket c'hoaz en or bro ganet ho kouenn, tud fall.

Ho Republik n'ez eo nemed eul laeroñsi ;
Rag ho tispah, c'hwezet hepken dre gasoni,
A zo deuet euz Berlin, euz Francfort, euz Londrez,
Kement eneb d'or Feiz evel d'on Rouantelez.

Treh oh bet, gwaz a ze ! gwaz a ze 'vid ar Frañs !
Abae : fallagriez, dispah ha dismegañs,
Frouez brein ar Juzevien hag ar Frañmasoned,
A glask ampoezoni bro yahuz on Rouaned.

Med ho lorgnez ne hall dond en on izili,
En or gwazied, biken, ho pinim da vervi,
Nann, biskoaz⁷ gwad Yuzeo, biskoaz Frañmason,
Ne deuy beteg kalon ar Gall hag ar Breton.

Notenn gand Embann an Hirwaz : Gouennelour hag a-eneb ar bobl e oa Pronost.

---

⁷ biskoaz : biken.

Al leon

Al leon a zo kousket, e skilfou prenned-oll ;
An anevaled louz a hall, en o diroll,
Stlabeza kement tra, lakaad ar freuz er vro,
Rag ar bouhed a gred, da vad, al leon, maro.

Bez' ez oa c'hoaz tud vad e-keñver ar re baour ;
Ne zellent ket diou wech ouz ar boan, ouz an aour,
Kement-se 'oa re gaer ; kerkent, a-grabanad,
Al laeron da zacha moniz an emzivad.

Bez' ez oa soudarded a nerz hag a galon ;
Saozon ha Prusianed a grene, gand an aon,
Re galonet ez oant ; buan ar Frañmasoned
Da lakaad o hraban war or jeneraled.

Bez' ez oa barnerien troet-oll gand al lealded ;
Biskoaz war hent an droug n'o-doa greet eur hammed,
Kement-se 'oa re vad ; ar forbaned dioustu
Da lakaad, en o leh, lamponed diouz o zu.

O weled kement-se, tud hag a gar o bro,
'Zo bet eet, mad a reent, eun tamm kounnar enno ;
Evid ober dezo tevel ar wirionez,
Buan ez int prizoniet, 'vid mouga prim o mouez.

Med amzer an dud fall, ma'z eo kriz, a zo berr ;
Ar Frañs oll a zo skuiz, koust a raio d'o ler !
Rag al leon dihunet – Frañs nerzuz on Rouaned –
A ray distrei d'o zoull an oll hailleveded.

Notenn gand Embann an Hirwaz : Huñvreal a ree Pronost.

Re Hlaz Breiz-Izel

War ton : *Cadet Roussel*.

Soñj on-eus c'hoaz euz ar re hlaz
A oa gand *Hoche*, d'an dispah braz ;
Diwallom, ar ouenn anezo,
Evel yeot fall, 'zo chomet beo.
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

Ma n'eo ket evid skuill ar gwad
En Arvor e taolont o zroad,
Emaint o klaskn dre beb ardou⁸,
Lakaad ar freuz en or mêziou,
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

Ar pez a halvont⁹ gouiziegez
Evidom 'zo trubarderez,
Ma karont kement o gwezenn¹⁰,
Ni 'gar gwelloc'h an overenn.
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

Hag, evito, ma n'ez eus ket
Baradoz nag ivern ebed,
Ar Vretoned a gred e Doue
Ha ne nahont ket an Ene.
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

Ar geriou *natur* ha *skiantchou*,
O-deus atao leun o genou ;
Ma'z eo mad gouzoud skriva, lenn,
Da genta ni gar ar bedenn.
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

Euz ar stered klask an niver
Ne dalv ket eur pennad *pater* :
Perag kemered lunedou
Evid selled ouz an Neñvou ?
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

---

⁸ dre beb ardou : al liester (?)

⁹ Ar pez a halvont : galleg : a anvont.

¹⁰ gwezenn : ? Marteze eur ger bet ijinet gand Pronost, diwar "gouzoud".

Euz ar re hlaz kement mastin
A ra d'an oll Vreiziz c'hoarzin ;
Bretoned int, war o meno,
Heb gouzoud ar yez euz or bro !
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

Setu perag en or mêziou,
Kanom dezo, leun ar genou :
Ke da zutal, tamm haillevod,
Pe diwall ouz troad al loa yod.
Dalhom d'or yez 'vel d'or pennbaz,
Ha kriom oll : harz ar re hlaz !

Istor ar bloaz 1899

Setu, gand ar bloaz-mañ, kant vloaz all tremenet,
D'hen gweled o vervel, avad, ne leñvin ket,
Rag kement en-deus greet a droiou divalo,
M'em-befe c'hoant, kentoh, dañsal pa vo maro.

Rag bloaz ebed n'en-deus, war or bro gaer a Frañs,
C'hwezet muioh a zraill, a vez, a zismegañs ;
Or bugale vihan a vo sebezet braz
Pa lennint an istor euz eun heveleb bloaz.

Lenn a raint en istor : eur ministr kornandon,
Ministr republikan, gand aon ouz ar Zaozon,
En-deus, evel eur had, kemeret buan an teh,
En despet d'eur zoudard kaloneg dezo treh.

Eun ofiser yuzeo¹¹, gwerzet or bro gantañ,
A zo bet barnet mad, diou wech e-leh unan,
Med Panama¹² kenta, mignon al lamponed,
Buan hen lez da reded, evel e genseurted.

E-pad an amzer-ze, Frañsizien a galon,
Evid eun torfet faoz, 'zo stlapet er prizon ;
E-leh tud leal, ez eus roet dezo barnerien
Ar re¹³ da Varianna¹⁴ n'int nemed mevelien.

E-pad ma vez miret ouz Doue da vond er meaz¹⁵
Hag ouz ar vugale kuzet, er skol, ar groaz,
An dispaherien ruz a freuz an ilizou
Hag a hall, e peb leh, ober prezegennou.

Ar Frañs oll, greet nerzuz gand gouenn yah on Rouaned,
A zo sturiet, o mez ! gand pep seurt forbaned ;
Pevarzeg kant vloaz gloar 'zo mouchetet¹⁶ brema',
Ha tron Frañs stlabezet gand pri louz Panama.

Setu petra 'lenno or bugaligou geiz :
Istor ar bloaz euzuz, istor an dud direiz.
Ra deuint, pa vint gwazed, da zével drant o fenn,
Ha ra garzint ar Frañs euz kement a vouillenn.

Notenn gand “Embann an Hirwaz“ : gouennelour e oa Pronost.

---

¹¹ Eun ofiser yuzeo : Dreyfus.

¹² Panama : Clémenceau.

¹³ Ar re : Pere, er skrid orin.

¹⁴ da Varianna : ar Republik.

¹⁵ er meaz : leoneg, er-mêz, evid ar rim.

¹⁶ mouchetet : mouchet

D'am mibien

Skuiz gand eul labour denn, evid chom atao paour,
Pa bourmen al laeron, ken lorheg gand an aour,
Glaharet o soñjal e teu da veza treh
Ar re fall d'ar re vad, e pep stad, e peb leh,
Ha kounnaret, dreist-oll, o weled Frañsizien
O tond d'en em stleja dirag ar Yuzevien,
Va dorn, en eun taol-kont, a gren gand ar gounnar,
Ha va fluenn kerkent 'zo diskaret d'an douar.
Koll a ran, eur mare, nerz-kalon, spered lemm,
Evel eur bugelig e ven kleved o klemm :
« Perag taoler pelloh a bep seurt malloziou
War gement a vouillenn, war gement falloniou ?
A-walh a labour, hag a-walh a boan !
Me 'fell din a-vremañ tehed diouz an emgann. »
Er gambr tosta kerkent e klevan eur vouez gê,
Ken dudiu ha mouez al labousig er hae ;
Va bugel yaouanka, ken koantig hag eun Êl,
A oa, seder ha sioul, kousket en e gavell ;
Hogen, a-boan m'en-deus klevet ar breur hena
Mouez ar hrouadurig, dihunet-mad brema',
Heb chom da varhata, da gaoud e vreur bihan
A lamm, en eur hammed, evid poked dezañ.
Bugaligou dinamm, c'hwi ne ouzoh ket c'hoaz
Perag ez eo rannet kement kalon eur gwaz,
Dond a reoh da greski, c'hwi 'houzañvo, d'ho tro,
Evel don marteze, meur a boan garo.
Hag e ven digalon da derri va fluenn,
Hag ho lakaad da gaoud kas ouz ar Yuzevien ?
Evel kemend a dud e yafen da guzed,
Heb herzel, ha gand aon da veza chadennet ?
O ! nann, nann, evidoh ez eus meur a varzaz
Gwriziennet em empenn, hag em dorn eur penn-baz ;
Ha ma teuan da vervel, mahagnet en argad,
Lennit kement barzaz en-deus skrivet ho tad,
Ho spered 'vo lemmoh, nerzusoh ho kalon,
Hag ez eoh, evel don, en a-raog, hag heb aon.

Notenn gand "Embann an Hirwaz" : Diou wech e skriv Pronost a-eneb ar Yuzevien. Gouennelour da vad e oa.

Petra eo ar vro ?

Al leh m'om deuet er bed, an ti-soul, ar hastell,
An hent el elh m'on-eus c'hoariet p'edom bugel,
Ar hoad hag ar foennog, ar menez, an draonienn,
An tour a zao ken uhel a-zindan ar goabrenn,
An daol euz an ti-skol ha kador an iliz,
Or yez, or gizioù, kement re 'zo kenvroiz,
Ar gwad c'hwek a ro buhez ha nerz d'or halonou,
Gand an heveleb tud, ha feiz koz on tadou,
Abalamour da ze, ni 'gar kement or bro !
Kement ! ma yafem oll eviti d'ar maro,
Abalamour da ze ni 'fell or-be kalon
Da vale d'an emgann, pa vo red, hag heb aon.
Dalher penn d'ar Zaozon evel d'ar Brusianed,
N'eo nemed eur hoariell, evidom, tud kaled ;
Med ar re-mañ n'int ket an enebour brasa ;
Eun enebour gwasoh a dleom da ganna,
Eun enebour fallagr, krisoh eged eur bleiz,
En or bro diskennet, hag a vev en or hreiz,
Eun trubard hag a sko dre guz hag a-dreñv-kein :
Ar Frañmason-Yuzeo, an den a galon vrein !
Dalhom hiviziken digor on daoulagad,
Savom an dorn d'on tro : bazad evid bazad !
Na lezom ket da skuill e-touez or bugale
Ar skridou milliget, ken louz ha ma'zint dizoue ;
Skridou Satan a dle beza taolet en tan,
Rag ar fall er galon a hall gwrienna buan,
Hogen ezomm on-eus, muioh eged biskoaz,
Da zalher stard d'or feiz, rag heb ar feiz, siwaz !
N'ez eus ket a fealded na karantez ar vro,
Rag eur bobl heb kredenn a zo tost d'he maro.
On enebour her goar ; setu perag e klask
Mouga feiz on tud-koz, 'vid berraad on nask.
N'en em lezom pelloh da veza ken touellet
Gand o frezgennou trubard ha milliget ;
Gand an tad a red c'hoaz e gwazied ar bugel
Gand ma chomo yahuz, n'eo ket tost da vervel ;
E feiz ivez 'zo kreñv, ha gouzoud ray, d'e dro,
Evel gwechall e dad, divenn nerzuz e vro.

Notenn gand "Embann an Hirwaz" : Bez' e skriv Pronost a-eneb ar Yuzevien. Gouennelour da vad e oa. Hag ivez a-eneb ar re dizoue !

D'ar barz

E-pad ma'z out yaouank, o barz !, lez da spered
Atao lemm, atao leal, e peb leh, da reded ;
Sko war an dud e karg, pa skrivont lezennou
Da zached war da vro kement seurt gwall reuziou ;
Mez ma teuez en eun taol, troidellet gand an aour,
Da werza da goustiañs, kentoh eged chom paour,
Ma teuez ivez trubard, kentoh eged herzel,
A-dreñv eur seurt torfet ! gwelloh 've dit mervel.

Sko war an teodou louz, war an dud a skwer fall
A glask ampoezoni kalonou didamall,
N'o lez ket da brezeg, na da ziskouez o flemm
Heb taoler, ma vez red, krenn da zorn war o dremm ;
Med ma teuez da lakaad eun deiz da ouiziegez
E skridou divergont hag e levriou divez,
En da galon ma teu techou fall da henel
A-dreñv eur seurt torfet 've dit mervel.

Divenn feiz da dud-koz oh ar Frañmasoned ;
'Vid Jezuz hag e groaz kê d'an emgann bepred,
Hag evid dond a-benn euz ar skridou difeiz,
Kan nerzusoh da Zoue, skriv heb ehan noz-deiz ;
Med euz da feiz ma teuez eun devez da ruzia,
Heb kaoud aon da lakaad da vamm baour da leñva,
Ma nahez ar bedenn desket en da gavell,
A-dreñv eur seurt torfet ! gwelloh 've dit mervel.

An tad kristen d'e vab

Pa'z ez d'ar skol, va bugel ker,
N'eo ket a-walh deski da gentel,
Goulenn ivez, en da bater,
Beza dinamm atao 'vel eun Êl ;
Rag evid beza den eun deiz,
Ha chom dispont dirag ar maro,
Da genta dalh stard mad d'az feiz,
Muioh a ze te garo da vro.

Diouz ar re baour ha mahagnet
Na zistro biken da zaoulagad,
Divenn kentoh, m'eo disprizet,
Gand kalon, ar paour-kêz emzivad ;
Ar bugel ha n'en-deus ket truez
Ouz an neb a skuill daerou c'hwero,
Abred pe ziweza a vez
Disprizet ha kastizet d'e dro.

Arabad dit ruzia biken
Euz ar pezh a lavar da goustiañs,
Gra fae war goaperez an den,
En da gredenn hepken bez fiziañs ;
Bez' ez eus mignoned hirio
Hag a hallfe beza treiz warhoaz,
Pa vezi dilezet ganto,
Da goustiañs a vo da vignon c'hoaz.

Na zelaou ket prezegennoù
Al lakepoded fall a-vrema',
Krial a reont, leiz o genou.
N'eo ket karantez ar vro netra !
Gra skouarn vouzar ha lenn istor
Duguesclin, Janed d'Arc ha sant Loiz
Da galon a jomo digor
D'ar garantez evid da genvroiz.

Marianna¹⁷, lip da bao !

Ar gwiniz a zo druz hag uhel en tachennou,
Gouel ar Zakramant 'zo, med ar vugaligou
Ne hallint ket, er-mêz, meuli Krouer ar Bed.
Prizoniet eo bremañ dre youl or hannaded ;
Ar banniel ruz a weler, o youhal soniou louz,
Lamponed an dispah a lezer da reded
Ha da lakaad ar freuz er vro gwechall didrouz.

Na kement-se 'zo brao !
Marianna, lip da bao !

Evel an Ebestel, ar Relijuized
War ar Relijion a brezege bepred,
En on iliz-parrez, pa veze Jubile,
Miret ez eus outo bremañ prezeg morse ;
Med an dispaherien, e peb leh, a hallo,
Skoazellet ha paeet gand ar Frañmasoned
Krial 'eneb ar Feiz ha karantez ar Vro,
'Eneb an dud didrouz hag ar Gatoliked.

Na kement-se 'zo brao !
Marianna, lip da bao !

Nag a blahed yaouank, en despet d'o hened,
O-deus, a galon vad, kimiadet diouz ar bed !
Ya, troet o-deus o hein d'ar blijadur, d'an aour,
Evid beza mammou d'an emzivad, d'ar paour ;
Ar re goz, ar re glañv, ar vugaligou keiz,
Euz o divreh, moarvad, a vezo diframmet,
Rag honnez eo lezenn al laer hag an difeiz,
Taolet 'vezint er-mêz hag o houentchou prenet.

Na kement-se 'zo brao !
Marianna, lip da bao !

---

¹⁷ Marianna : ar Republik.

Abostoled an droug

Tud lorheg ha tud heb kredenn
A lavar n'ez eus ket a Zoue,
E peb leh an *Natur*, hepken,
Eme c'hwi¹⁸, war bep tra 'zo *Roue* ;
Med kaer ho-pezo, c'hwi 'vezo,
Evel ar re ziod ho kredo,
Asinus asinum fricat¹⁹,
Azened oh en em lipad.

Ar *Relijion* 'zo krouet,
Eme c'hwi, gand ar *Veleien*,
Ar re²⁰ gar dalher kabestret,
'Vel loened, ar henaoueien ;
Med kaer ho-pezo, c'hwi 'vezo,
Evel ar re ziod ho kredo,
Asinus asinum fricat,
Azened oh en em lipad.

Ar *Baradoz* ivez a zo
Eur zorhenn greet evid ar paour,
Evid war an douar ma poanio,
Heb biskoaz kaoud e lodenn aour ;
Med kaer ho-pezo, c'hwi 'vezo,
Evel ar re ziod ho kredo,
Asinus asinum fricat,
Azened oh en em lipad.

An *Ivern* a zo c'hoaz ivez
Eur spontaill, mad d'ar vugale,
Med an den n'en-deus ket evez
Da daoler oh ar spontaill-ze ;
Med kaer ho-pezo, c'hwi 'vezo,
Evel ar re ziod ho kredo,
Asinus asinum fricat,
Azened oh en em lipad.

Rag heb *Aviel* or Zalver
Ne vo nemed freuz e peb leh,
En ho lavariou ma kreder,
An droug d'ar mad a vezo treh.
Ya, kaer ho-pezo, c'hwi 'vezo,
Evel ar re ziod ho kredo,
Asinus asinum fricat,
Azened oh en em lipad.

---

¹⁸ Eme c'hwi : emezoh.

¹⁹ Asinus asinum fricat : latin : Frota a ra eun azen ouz eun azen.

²⁰ Ar re : Pere, er skrid orin.

D'ar ministr André²¹

Kêr Vrest he-deus savet, en deiz all, eur skeudenn
Evid or zoudarded maro war an dachenn
Hag or martoloded beziet e-barz er mor,
D'ar re 'zo bet er boan eo dleet an enor.
Med daoust hag eur skeudenn da-viken a bado
Evid degas da zoñj perag ez int maro ?
Nann, Bretoned nerzuz, netra 'barz ar bed-ma'
Ne bad oh an amzer, rag pep tra a rank uza.
Marvet int 'vid o bro, med gwir vugale Vreiz,
Ohpenn an nerz-kalon o-deus ivez ar feiz.
Perag int ken dispont war dachenn an emgann ?
Perag, evel leoned, ez eont e-kreiz an tan ?
Perag ? Abalamour ma kredont en eun Doue,
Hag e ouzont o-deus 'vid an Neñv eun ene.
Ha perag en deiz all, e harz troad ar skeudenn,
Ar ministr n'en-deus komzet euz or hredenn ?
Daoust hag e kav dezañ e ve bugale Vreiz
Nerzuz,ma ve lammet euz o halon ar Feiz ?
O ! nann, aotrou ministr ; ar Vretoned a dle,
Evid kared o bro, da genta kared Doue.
Ho prezegenn dizoue, dirag on re varo
O-deus skuillet o gwad evid divenn o Bro,
A zo bet evidom, Bretoned a feiz krenn,
Evel eun taol kontell roet gand eur yud, a-dreñv.
André, dalh evidout, en distro da Bariz,
Da spered frañmason, ni 'zalho stard d'or Feiz !

---

²¹ André : Eur jeneral a oe ministr ar brezel (1901). Bez' e oa e gouarnamant Combes.

Breiz-Izel

Hag ar spered republikan

Ober vad d'an esa, n'eus forz euz pe leh eo,
Euz a-berz eur hristen n'ez eus netra ken brao,
Pe ve gwenn pe zu-pod, pe ve ruz pe velen ;
Eur gwir gristen a wel ar garantez hepken.

Med da genta, 'michañs, a-raog kemered truez,
E tleer selled mad ha beza war evez ;
Rei, war ar poull-kalon, tommder d'eun naer-wiber
Ho flemmo da houde, 'zo beza re dener.

Ni, Bretoned, a zo re vad 'vid 'leiz a dud²²
Ar re²³ 'hoarz dirzaom hag a-dreñv kein 'zo yud ;
Ma teuont re hallouduz, re lorheg, en or bro,
On trantell²⁴ hebdale 'vezo lipet ganto.

Ni 'oa ken eüruz gwechall gand or gizioù,
Gand or feiz katolik hag gand yez on tadou,
Ma chomom sebezet o weled divroidi
O komz bremañ groñsoh egedom en on ti.

Ya, bremañ pa ouzont o-deus en on tachenn
Kemeret, stard da-vad ha don-braz, o gwrizienn,
E fell dezo beza kalz muioh c'hoaz en êz,
Ha ganto, marteze, ni 'vo taolet er-mêz.

N'on-defe nemed lenn eun nebeud an istor
'Vid gweled peur d'an droug on-eus bet roet digor :
Adaleg ar mare m'om bet diod a-walh
Da jom sioul, heb herzel oh spered an dispah.

Hag oh ar spered-se, spered republikan,
Ma n'on-eus ket kalon da vale d'an emgann,
Hebdale ni 'vezo sklaved oll, Bretoned,
Dindan an dud difeiz hag an haillevodet ;

Bretoned, diskouezom on-eus c'hoaz nerz-kalon,
Dalhom d'or spered koz, ha bazad d'al laeron ;
Breiz-Izel 'zo deom, or yez hag or hredenn ;
Evel Jezuz, en Templ, kemerom ar gordenn.

---

²² leiz a dud : meur a dud, er skrid orin. Eur fazi a zo bet greet meur a wech gand Pronost.

²³ Ar re : Pere, er skrid orin.

²⁴ trantell : ? Marteze an hini a gemer pep tra.

Kannaded ar Henaouerien

Anavezoud a ran e-touez ar Gannaded
Kalz tud direiz, eur rumm hailleveded,
Ar re²⁵ gwechall a oa, 'vel eur wrizienn heb dour,
Dizehet gand an naon, truillet, laoueg ha paour ;
Med ma ne garent ket labourad 'vid beva,
O-deus kavet an tu da festa mad brema',
Ha n'eo ket sebezuz, teod ar glabouserien
A deu ken êz a-benn euz ar genaouerien !

Elektourien, mar plij ! digorit ho kenou
Ha gwelit pegen braz e teu hoh Aotrou.

Anavezoud a ran e-touez ar Gannaded
Kalz a bennou goullo, ken diod hag azened,
Ne ouient ped favenn a ya evid nao,
Ha baz a gemerent atao pe veze glao ;
Ha koulskoude, gwelit, kavet o-deus, d'o zro,
An tu da vond e-touez pennou brudet ar vro ;
Ma n'o-doa ket spered eun nebeud en o fenn,
A-leiz o hov o-doa kas ouz ar feiz kristen.

Elektourien, mar plij ! digorit ho kenou
Ha gwelit o tremen, goapuz, hoh Aotrou.

Anavezoud a ran e-touez ar Gannaded
Tud hag a lavarfet dinamm evel êled,
Roet e vije, moarvad, heb koves, absolvenn
D'an dud-se deread-oll gand al labourerien ;
Hogen, tra sebezuz ! n'oant nemed indazed²⁶
Gwerzet d'ar Yuzevien ha d'ar Frañmasoned ;
Bremañ, pa m'int e karg, ganeoh savet uhel,
E lonkint kement tamm 'zo c'hoaz war ho trantell.

Elektourien, mar plij ! digorit ho kenou
Ha gwelit, digor braz, kraban laer hoh Aotrou.

Notenn gand "Embann an Hirwaz" : Spontuz eo ar pezh a skriv Pronost. A-du e oa gand ar re a vreve al labourerien a-raog 1789.
Gouenneleour eo c'hoaz ouspenn.

---

²⁵ Ar re : Pere, er skrid orin.

²⁶ indazed : ? ger bet ijinet gand Pronost : ar re a zo "indan" (dindan).

Diwall, Frañs

E-keñver da wir vugale,
Frañs, te 'vez aliez didalvez,
Diwal da gaoud keuz, hebdale,
Ha da veza goloet a vez ;
Lezet ah-eus ar Yuzevien,
O henseurted Frañmasoned²⁷,
War o lerh an dud heb kredenn
Hag a bep seurt haillevodet,
Da flastra dindan o zeuliou,
E Bro-Hall kerkoulz hag e Breiz,
Kement frankiz, kement gwiriou²⁸,
D'az lezennou koz ha d'az feiz.
Dall a-walh out bet d'o lezel
Da daoler er-mêz euz o bro
Tud leal, ar re²⁹, a-raog mervel,
En despet da ze, d'az karo,
Rag on Roue, LUR-SALUS ha BUFFET
Ne zoñjent nemed en eun dra :
Klask, a-raog ma vijes kouezet,
D'az talher c'hoaz drant en da za' ;
O halon a rann gand glahar
En eur weled o mamm ken ker,
Brudet e pep korn euz an douar,
O tond da veza ken dister.
Siwaz ! chomet out ponner-gleo,
D'o zelaou p'oa koulskoude red,
Hag ar pezh a zelaouez, eo
Prezegenn yud ar forbaned
Ar re³⁰ da zun, da zraillo,
Hag evel ar Pologn gwechall,
Gwasket a bep tu, te 'ranko
Mervel, kaer e-pezo yudal.

---

²⁷ Lezet ah-eus ar Yuzevien,

O henseurted Frañmasoned : Gouennelour, eur wech ouspenn, eo Pronost. A-du e oa gand ar re a vreve an dud vunut.

²⁸ kement gwiriou : fazi, deut euz ar galleg : kement gwir.

²⁹ ar re : pere, er skrid orin.

³⁰ Ar re : Pere, er skrid orin.

Oberou spered an Dispah

A-raog ma teuas war or mêziou
Spered an dispah da dremen,
Ni 'oa lorheg euz or giziou,
Euz or yez hag euz or hredenn :
Ar bragou-braz, an tok ledan,
A oa gwiskamant ar gwazed,
Ar hoof gwenn hag al lostenn hloan,
Hepken, a blije d'ar merhed.

Bremañ ne hallfet ken anaoud ar Vretoned,
Evel ar vourhizien ar gwazed 'zo gwisket,
War gern ar penn, mar plij ! e weler ar merhed
O spillenna tokou gand roz faoz kurunet.

Or yez koz ha kaer n'oa ket c'hoaz
Gand yez all ebed stlabezet,
Gwenn a oa gwenn, glaz a oa glaz,
Brezoneg mad 'veze komzet,
Da beb eured, d'ar pardonieu,
En o zav war eur varrikenn,
Ar varzed a gane soniou
Ha gwerziou Breiz-Izel hepken.

Bremañ Per ne gredfe mui prezeg evel Yann,
Abalamour ma oar, eun nebeud, yez Vro-Hall,
Lavared a rey 'ta *non*, kentoh eged *nann*,
Ha lorheg-braz ohpenn eo gand e halleg fall,

Ne veze ket ruziet neuze
Euz feiz kreñv ar vamm hag an tad,
Nann, biskoaz, rag ar vugale
Ne garent nemed o skwer vad ;
Evel-se buhez oll ar Breton
A oa didamall ha difrê,
Hag en e dremenvan, heb aon,
E hede barnedigez Doue.

Bremañ gwir an den 'zo lakaet er renk kenta,
Euz or Hrouer, avad, e naher ar gwiriou ;
Kement azen a gred eun den gouziet beza,
Pa ne oar let ped dant en-deus en-deus en e henou.

Eun nebeud fiziañs

An heol a zo kuzet, hag ar menezioù glaz
A zo ruziet o lein gand liou ruz ar pardaez,
An oll mêzioù 'zo sioul, a-boan, war an hent braz,
Ma klever trouz eur harr, a-boan ma kren ar gwez.

An ed er parkeier a zo sonn en o za',
Med o fennou melen a lavar int dare,
Hag e rankint, warhoaz, dindan ar falz koueza,
Kerkent ha ma vezo goulaouet ar beure.

A-boan ma vez gwelet en Neñv eur steredenn,
Ma'h en em zastumer en-dro d'an daol zero,
Abretoh ema koan, abretoh ar bedenn,
Rag warhoaz, mintin mad, labour denn a vezo.

Ya, warhoaz, hag ohpenn pemzeg devez goue,
Ar hwezenn a ruילו diouz tal labourer,
Euz e bouez e tle koll ugent lur, marteze,
Med daoust hag eñ, d'an eost, a zell ouz ar skuizder ?

Nann... rag gand ma vezo klozet-mad ar hrignol,
Ar greun en-deus hadet, teilet ha dastumet,
Gand ma oar e vezo bara 'vid ar Frañs oll,
Micherour an dachenn euz e boan ne glemm ket.

O ! pa zellan ouzit, labourer, va mignon,
Pa welan ez eus c'hoaz euz da seurt en or Bro,
E soñjan gand fiziañs ; en despet d'al laeron
Ha da'n dispaherien, ar Frañs n'eo ket maro !

Notenn gand "Embann an Hirwaz" : en despet da'n dispaherien, ar Frañs n'eo ket maro ! : ar hontrol eo e gwirionez : en despet d'ar rouanez....

Botrel

Klevet hoh-eus Botrel o youhal e zoniou ?
Her hlevet hoh-eus c'hoaz o vouskana e werziou ?
Ne gan ket en or yez, e yez ar Vretoned,
Med e galon 'zo tomm hag e benn 'zo kaled ;
Bez' en-deus eun dremm leon, gand daoulada eun er³¹,
Eun tal uhel, eur jestr braz, eur vouez nerzuz ha kaer ;
Heb klask hentchou distro, e lavar krenn, heb aon,
Ar wirionez hepken, hag a-greiz e galon.
E-pad ma'z out yaouank, kan heb skuiza, Botrel,
Lavar d'ar Hallaoued eo c'hoaz beo Breiz-Izel,
E kar ar Chouanted atao kement o Roue,
Ha ne fell ket dezo nah o feiz hag o Doue.
Dezo lavar ohpenn ez eus c'hoaz en Arvor,
Gwazed dispont war zouar ha bleizi koz war vor ;
Ne garont ket avad lamponed an dispah,
Herzel a raint outo warhoaz, kement ha deah³²,
Kentoh eged lezel, a-zindan o skilfou,
Mouga feiz o zud-koz, goapaad o giziou.
Lavar d'ar Hallaoued e kar ar Vretoned
Frañs Sqant Lois, Duguesclin, kement hag i bepred,
Rag biken ar Zaozon n'o lako da blega,
Evel m'eo-deus pleget i, deh, e Fashoda.
Lavar d'ar Hallaoued, pa vint skuiz a-walah³³
Gand o follenteziou, gand kleñved an dispah,
Ha pa vezint gwasket gand an enebourien,
Ez eus e Breiz-Izel tud a galon, a benn,
Ar re³⁴ yelo d'an tan evid divenn Bro-Hall,
En despet m'o-deus soñj euz an dispah gwechall.

---

³¹ eun er : ? eun erer ?

³² deah : leoneg, evid ar rim ; deh.

³³ a-walah : a-walh (tregerieg), evid ar rim.

³⁴ Ar re : Pere, er skrid orin.

Adarre Hoche

Setu *Hoche* an displeal, en a-raog adarre,
Dre re hlaz Breiz-Izel ! (ma'z eo gwir an dra-ze !)
Nann, n'eus bet eur Breizad hag a vefe dibenn
Da houlenn e ve greet d'eun displeal eur skeudenn.

Ar re hlaz n'int ket gwir ouenn on tadou-koz,
O frezegenn 'zo yud hag o dremm a zo faoz ;
War digarez beza mignoned ar frankiz,
N'int nemed trubarded e-keñver or henvroiz.

Selaouit, Bretoned : an dud a ro skoazell
D'ar re, war o meno, 'zo re hlaz Breiz-Izel,
O-deus en o gwazied gwad an dispaherien,
Ha, dre ze, d'ar Frañs oll int gwir enebourien.

Ar re-mañ, da viken, 'zo gwerzet da Zreyfus ;
Kollet o-deus o foan o labourad dre guz,
Rag e Breiz, e Bro-Hall, ez int bremañ barnet ;
E Brest, 'vel e Pariz, ne vezint mui kredet.

Harz ar re halz ! atao, Breiziz, va mignoned,
Ha ma'z eus tud penn-foll a-walh d'o darempred,
Chomit bepred nerzuz, dalhit ho kalon yah,
Ha lakit ar re ziod gand ar re hlaz, er zah.

En a-raog, Katoliked

War ton : Dieu de paix et d'amour, lumière de lumière.

Eun aval fall a hwez, skrijuz, war or bro garet,
Eun ampoezon marvel, beteg mel an eskern,
A vrein ar bobl a Frañs diouz feiz he zud-koz distroet
Gand priñsed an ivern.

Diskan

En a-raog, tud a feiz, en a-raog, katoliked,
'Eneeb an enebour a glask or chadenna,
'Eneb ar Yuzevien, 'eneb ar Frañmasoned,
Evid o diskara.

On Arme gallouduz, ha ken brudet a-viskoaz,
Bremañ 'zo disprizet, goapaet a beb giz,
Kollet ganto fiziañs, or zoudarded keiz, warhoaz,
A yelo war o hiz.

N'ez eus e neb leh mui, neb frankiz ha neb lealded,
Kement ti-barn a zo dindan galloud an aour,
Evid ar varnerien n'ez eus nemed daou dorfet,
Beza den leal, pe baour.

Or bugale gristen, ganet evid an Neñvou,
Er skoliou milliget³⁵ a deuy da nah o Doue,
Ne zelaouint, siwaz ! nemed mouez treiz ar youlou,
E-leh mouez an Ene.

Hebdale ne vo mui badiziant na dimezi,
Ouzom e vo prenet dor an oll ilizou,
E giz relijion ne vo gwelet, e pep ti,
Nemed dañs an Ankou.

Re bell amzer eo chomet kroaziet on divreah³⁶.
Poent braz eo d'an oaned koeza war ar bleizi,
Euz o fallagrieziou, Breiziz o-deus a-walah,
Hag euz o laeroñsi.

---

³⁵ Er skoliou milliget : skol an diaoul, e Bro-Leon.

³⁶ divreah : leoneg, evid ar rim gand "a-walah".

Gwechall ha bremañ

Gwechall-goz, e bro Hres, skridou ar varzed
Gand paour ha pinvidig 'oa prizet derist pep tra ;
Beb bloaz, e-kreiz eur gouel, e veze kurunet,
Gand lidou braz-meurbed, ar varzed gouizieka.

Dudiuz 'oa neuze gweled o tereded,
Niveruz hag a-bell, en o dillad kaerra,
Ar poblou, laouen-oll, gand ar c'hoant da gleved
Rimadellou dispar hag euz ar re goanta.

Neuze spered ar barz e peb leh a oa Roue,
N'eus forz pe halloud all a dlee dond goude,
Ya, neuze c'hoaz e ouie tridal ar halonou.

Oh ar varzed e Frañs e prener an diskouarn ;
A-walh eo gouzoud pignad war eur marh-houarn ;
D'an divesker hepken e vez savet priziou.

Noten gand "Embann an Hirwaz" : iskiz eo ar pezh-mañ.

A-raog

Or breudeur euz Tramor, euz gouenn ar Vretoned,
Dindan ar Zaozn griz, a oueom, 'zo sklaved ;
Bretoned Breiz-Izel ivez a rank diwall
'N em gavfe ganto, marteze, kemend-all.
D'or frankiz an dispah en-deus roet eun taol braz ;
Da Roue Frañs on Dugez Anna, pa zimezas,
A reas meur a varhad, toued, ha dre skridou,
Evid ma ve da Vreiz dalhet 'leiz a wiriou³⁷ .
Hogen, ar Republik, frouez brein al laherien,
Enebourez touet deom, labourerien,
He-deus, yud ha trubard e-keñver al lealded,
Freuzet kement marhad miret gand on Rouaned.
N'eo ket 'ta sebezuz he-defe Breiz-Izel,
On tadou Chouanted, gand nerz, klasket herzel
Oh ar Varianna dreiz ; rag en eur goll o Roue
E kollent o gwiriou. Daoust ivez hag o Doue
Gand an dispaherien n'ez eo ket bet harluet ?
Daoust hag on ilizou n'int ket bet dismantret,
Hag or gwir veleien, a grede chom er vro,
Redet evel gedon 'vid o has d'ar maro ?
Mad, evel d'an dispah e klasker a-nevez
Ober brezel d'or feiz ha goapaad or yez.
Ar re, war o meno, 'zo *re hlaz Breiz-Izel*,
Evel em-eus gwelet, a zigor ar brezel.
En deiz all e welen imaj louz Marianna,
War eul levr digristen, o tiskouez, o para,
Moarvad, heol an dispah, a-dreñv d'or menezioù.
Hga ar goz loudourenn, glaourenn leun he genou,
E justin eur Breizad gand he hraban dehou krog,
A gred youhal dezañ or ger nerzuz « a-raog ! »
« A-raog ! », evid petra ? Lavar 'ta, loudourenn !
'Eneb d'he yez, moarvad, hag 'eneb d'he hredenn !
Rag imaj ar Breizad a zo, dre hoaperez,
Laket, e-harz da dreid, war e zaoulin ganez ;
Eur houlaouenn danet en eun dorn a welan,
Eur chapeled ohpenn en dorn all, a gredan,
Breizad, chom daoulinet 'vid achui da bedenn,
Goude 'vezi kreñvoh en eur zavel da benn ;
A wir galon goude, prim ha drant en da za',
Kri neuze : « En a-raog ! Bazad da Varianna ! »

---

³⁷ leiz a wiriou : er skrid orin :meur a wiriou. Meur a wech e lak Pronost al liester goude "meur a".

Kan a vrezel

PAOTRED VREIZ-IZEL

War ton ar re hlaz : La Marseillaise.

'Eneb Judaz, ar Frañmasoned
Hag oll dispaherien ar vro,
Savom drant en or za', Bretoned,
Evid galloud herzel outo ;
En on touez, evel naered-wiber,
Eh en em ruzont niveruz,
Diwallom ou o zeod flemmuz,
Ha flastrom, en eun taol, penn an naer.

Diskan

En a-raog, Bretoned, 'vid or yez hag or feiz,
Bazad d'an enebour a daol e droad e Breiz.

Gouenn an dud nerzuz hag a galon,
Biskoaz n'out bet eet war da giz ;
Daoust ha dond a rafes da gaoud aon ?
Ne garez mui 'ta da frankiz ?
Ar gwad a red a-dreuz da wazied,
Daoust ha n'en-defe mui tommder ?
Da zorn ne ve mui ken ponner,
Ma kren dirag an haillevodod ?

Petra ! tud fall leun a warizi,
A-du gand on enebourien,
E Breiz-Izel a deufe mistri,
A rafe deom al lezenn ?
Bugale yaouank ar Chouanted,
Kentoh eged divenn o bro
Ha reded d'an tan evelto,
A ve sugellet evel loened ?

Taolom er-mêz euz a Vreiz-Izel
An den difeiz hag an divroad,
En or bro na lezom ket sevel
Bugel ebed euz eur seurt gwad ;
E Leon, d'ar moh ne roer ket gwiniz,
Na sistr ; e Kerne, d'ar bleizi,
D'o bro ni ray dezo distrei,
Breiz-Izel, oll, a zo da Vreiziz.

Maro ar Yuzeo

En eur gambr louz, war eur holhed hanter-vrein,
Ar Yuzeo kriz 'zo war-nes da vervel ;
War e yalh aour, kuzet gantañ a-dreñv-kein,
Beb eun amzer, gand aon, e taol eur zell ;
Med spes Lazar kerkent a zo dirazañ :
« Ar madou-ze, frouez euz da falloniou,
Eme Lazar, evidout, 'vel a welan,
Ne hallont ket prena buhez an Neñvou. »

Diskan

Hag evid klask, pellaad ar gwel skrijuz,
Eh astenn prim e zivreh laosk ha treuhet,
E zaoulagad, da weled, a zo spontuz,
E zent a stlak evel pa ve daonet.

Gwasket bremañ dindan pouez e dorfejou,
En e houzoug ar gomz a jom mouget,
Kerkent e wel c'hoaz o tond a-vandennou,
Ar re gwechall en-deus bet kastizet :
Bugaligou, mammou keiz, hanter e noaz,
En-deus taolet er-mêz euz o lojenn ;
Skrijal a ra, rag, war-laez, e kred, siwaz !
Gweled ivez eur hleze dreist e benn.
Evid achui, war dachenn ruz an emgann
E wel breudeur en o gwad astennet ;
Ne pebez spont ! krial oll a reont warnañ :
« Trubard ! trubard ! en-deus bet on gwerzet. »
Dre ma kriont, en e wazied hag eskern
E kred e rink preñved, en eur grignad,
Kaoud 'ra dezañ e kouez e puñs an ivern,
Hag er flammou beza devet 'vel Coat .

Notenn gand an oberour : Coat : Ar protestant euz Tremel.

Ar beorien er hêriou

Koumoul loued ha ponner a zo, leun an Neñvou,
Euz an oll diez e kêr ez eo gwenn an toennou,
An amzer a zo yen, hag a dammou ledan
An erh, gand an avel, a nij evel gwenan.
E-barz en eur vantell, spillennet dreist ar penn,
An neb en eun davarn a gar chom a-ziaskrenn,
Ne ya ket en noz-mañ da reded ar ruiou,
Ha mond a ra d'e gambr, prim-meurbed e baziou.
Med e-pad am kouez puill an erh, heb ehana,
E-kreiz eur pondalez, en eur huanada,
Ez eus eur paour-kêz koz, heb tan hag heb goulou ;
Med den ne zoñj ennañ, den ne glev e glemmou,
Rag ar fals pinvidig, kousket tomm hebdale,
A ra fae war an neb n'en-deus ket a wele.
Evel-se, d'ar mintin, pa deu troad e vatez
Da vale war eur hov a-dreuz ar pondalez,
E lavar, o floura gand an dorn e varo :
« Eurvad en e geñver en-deus greet ar maro ! »
Euz a diez ar re glañv, ar skolaerien, d'ar red,
A gouez war gorv ar paour ; a-raog mond d'ar vered,
Evel eun aneval, ar horv gand ar re-mañ
A zo digoret-oll ; o daouarn, heb krena,
A deu da zizolei kalon ha bouzellou ;
Goude beza warno taolet mad o zellou,
En eur weled n'eus ket a voued er vouzellenn :
« Marvet eo gand an naon ! », a zoñj ar skolaerien.
A-boan ar gigerien o-deus greet o labour,
Ma teu karr an Ankou, karr bered ar re baour ;
Ar horv, bremañ stripou, 'zo stlapet en arched,
Heb na ve, war hemañ, kurunenn na boked ;
Na kerent, na mignon, war-lerh en eur ouela,
N'eus nemed pevar den, pareet 'vid hen bezia,
Ar re³⁸ ya, laouen-oll ; a-hed hent ar vered,
Heb doujañs hag heb feiz, en eur ziviz bepred.
Kerkent war ribl an toull, digor en eur hogn-tro,
Are re-mañ, d'hen diskenn a zo mall-braz ganto,
Ha den, en eur dremen, ne lavaro warhoaz,
Piou 'zo beziet eno, rag n'eus ano na kroaz !

---

³⁸ Ar re : Pere, er skrid orin.

E skol va farrez

A-boan me 'oa ken uhel ha botez eun archer,
Ma'z oan kaset d'ar skol evid deski galleg,
Rag euz ar yez-se c'hoaz ne ouien ket eur seurt ger,
Ne ouien evel va mamm, nemed ar brezoneg.

M'ho-pije va gwelet diskabell ha diarhen,
Oh en em gaoud er skol, oll ho-pije c'hoarzet,
Va genou, digor-braz, e peb leh e sellen,
Gand em fenn daoulagad eur bugelig dianket.

Renket oh eur voger, evel ar zoudarded,
Tro-war-dro d'an ti-skol, me 'wele taolennou
Warno livet e du pep seurt anevaled
Gand an aotrou skolaer anvet lizerennou.

Med ne jomis ket pell eur hrouadurig gouez ;
N'em-bije ket skubet an ti-skol d'ar pardaez,
Med evel m'oan dibenn, ha ma karen c'hoari,
Em-eus skubet, siwaz ! leur an ti-skol aliez.

Biskoaz n'em-eus klemmet o chom e pinienn
Da houde beza greet eur farserez bennag,
Leñvet em-eus avad o kaoud ar zimnolenn
Evid komz brezoneg ; goulenn a rit perag ;

Ra zigoro Sant Per din dor ar baradoz,
M'em-eus hen gounezet dre gement a zaelou ;
Med penaoz pardoni d'an aotrou skolaer koz
D'am beza kastizet 'vid komz yez on Tadou ?

An teod flour

Bugel, bez war evez, dreist-oll ouz an teod flour
A lavar ez eo mad ar pezh a rez a fall,
N'ez eus ket war an douar eur brasoh enebour,
Ma n'out c'hoaz nemed born,, hemañ da lako dall.

Ma'z eo bet, e Cana, distroet e gwin an dour,
N'eo ket eun den er bed a rafe kemend-all ;
'Vel eur hillog, eta, gwintet war beg eun tour,
Ma troez gand peb avel, ouz an teod flour diwall.

Rag hennez, a-dreñv-kein, hebdale da werzo,
Muoh-mui, dirazout, eun trubard a vezo
Beb gwech a-du ganez, 'vid gwelloh d'az plega.

Setu perag, kerkent m'ah-eus en em faziet,
Kred an neb hen lavar krenn, heb troidell ebed,
Rag eñ, e gwirionez, eo da vignon gwella.

Janed

Pa yeas Janed e kêr, n'he-doa nemed koefou,
Med evid heul ar hiz e tougenas³⁹ tokou.

Gand Janed, kennebeud, n'oa nemed eul lostenn,
Kemered a reas diou, ruz unan, eben gwenn.

He herhenn 'oa ken êz a-zindan he sae hloan !
En em waked a reas evid kaoud kerhenn voan.

E breozeng hepken e kane kantikou,
En eur galleg divez e kan bremañ soniou.

Yann, ne dalv mui gouela Janed da zousig koant,
Rag e kêr-veur Pariz e kav gwazed dre gant.

Med hebdale 'weli Janed, war or mêziou,
Roufennet 'raog an oad ha goloet a druillou.

Notenn gand «Embann an Hirwaz» : Iskiz-kenañ e vefe skrivet kement-se gand Pronost : Yann, ne dalv mui gouela Janed da zousig koant,
Rag e kêr-veur Pariz e kav gwazed dre gant.

---

³⁹ tougenas : e tougas.

Patatezenn Viel

Anavezet hoh-eus Biel ?
Ya, Biel euz ar Hozkastell ?
Er skol eo bet chomet pemp bloaz,
Heb n'en-defe gallet biskoaz
Ar skolaer lakaad en e benn,
Stag-oh-stag, peder lizerenn.
Evel-se pa'z eas d'an arme
'Oe truezuz-meurbed e zoare.
Rag kaer en-doa klask ober mad,
Digeri braz e zaoulagad,
E teue da zavel a-wechou
E zorn kleiz e-leh e zorn dehou.
Al lamponed Parizianed
A gav abeg er Vretoned ;
Ha diwar-benn Biel, bemdez,
E reent a bep seurt farserez ;
Dreist-oll, eur hoz tamm lakepod
A oa c'hoaz flemmusoh e deod.
A-benn eun nebeudig miziou
Biel a zeskas meur a her⁴⁰.
Hogen er harzarn, eun devez,
Edod o kignad patatez.
Hag ar Parizian da gana,
O hoapaad, an diskan-ma' :
*« Ar patatez, 'vid al loened
Hag ar hrohenn d'ar Vretoend ! »*
Ruzder a deuas e penn Biel ;
Hag eñ da daoler eur gwall zell
War eur batatezenn bonner
Ha, da houde, war ar goapaer.
Biel euz ar batatezenn
A zalhe gantañ ar hrohenn ;
Med ar batatazenn gignet
Kerkent gand Biel a zo stlapet
Oh genou braz al lakepod.
Ken krenn, ma chaokas beg e deod,
An oll zoudarded a hoarze
Ha, d'e dro, Biel a gane :
*« Ar patatez evidout-te
Hag ar hrohenn evidon-me ! »*

---

⁴⁰ meur a her : al liester er skrid orin. Greet e vez ar fazi-ze aliez gand Pronost, lakaad al liester goude "meur a".

Ar barz hag e viniou

War ribl an hent, e skeud an deliou
Poultrennet euz eur harz,
Mantret ha beuzet en e zaelou,
Em-eus gwelet eur barz ;
Ha dall e oa, teñval ha soublet,
Ha gand eur vouez truezuz
E roas, hebdale, din da gleved
Ar homzou-mañ klemmuz.

Diskan

Bremañ, siwaz ! ne vez mui kanet,
E Breiz-Izel, gwerziou, soniou,
On amzer gaer a zo tremenet,
Marvom eta, paour-kêz biniou !

Soñj ah-eus, gwechall ar Vretoned
A galon a oa gê,
Hag er pardon koulz hag en eured
An dud oll a zañse ;
Me, gand av mouez, ha te, gand da zon,
A skuille levenez,
Evel an heol, e-barz e kalon
Dener an den nevez.

Evid galleg draillet eun hanter
E lezer ar yez koz,
D'en em vezvi da zul, e chomer
Er bourk beteg an noz ;
E-keh dañsal hag e-leh kana,
An dud yaouank, hirio,
Ne ouzont mui nemed azeza
Da hoari domino.

Ne garom nemed yez Vreiz-Izel
Biniou, va mignon ker,
E-touez Breiziz, ma teu da vervel,
Petra 'hallfem ober ?
Doue ra viro n'o-defe keuz braz
D'ar barz ha d'e viniou,
Sklaved 'vezint ma kollont, siwaz !'
O yez hag o giziou.

Med petra 'lavar mouez an hekleo,
War eun ton ken kaer-meurbed ?
Kleved a ran, e yez c'hwek ar Vro,
O kana c'hoaz barzed ;
Daoust ha Gwened, Leon, Treger, Kerne
En em glev evid herzel,

Daoust e ve dihunet adarre
Spred koz Breiz-Izel ?

Diskan diweza

A ! m'eo gwir e tle beza kanet
E Breiz-Izel gwerziou, soniou,
On amzer gaer n'eo ket tremenet
Hag e vevim c'hoaz, va biniou !.

Amzer gollet

Evel eun huñvre kaer, evel eul luhadenn,
Va yaouankiz a zo tremenet da viken,
Hag evelti, bremañ, levez ha frankiz
A zo nijet a-bell, heb mui dond war he hiz.

Setu perag, siwaz ! euz an nevez-amzer
Ne hallin mui kared an deveziou ken kaer,
Ar bokejou n'int ket, a gav din, ken skeduz
Ha kan al laboused n'eo mui ken dudiuz.

Euz an diskar-amzer an deveziou teñval,
Ar mor braz e kounnar, an avel o yudal,
A blijo d'am spered leun a deñvalijenn
Ha d'am halon beuzet er glahar, en anken.

Perag em-eus klasket en em zével ken uhel,
Evdì koueza dioustu, torret va diouaskell ?
Feiz, kalon ha frankiz, an aour a zo brema',
Gand Satan, mestr ar bed, c'hwi ne dalvit netra.

Ne glasken koulskoude nemed ober ar mad,
Digeri d'am henvroiz muioh o daoulagad,
Hogen gwell eo ganto selled oh an tu kleiz
Ha mond, diod ha dallet, war-lerh an dud direiz.

Nahet o-deus, siwaz ! o zadou Chouanted,
Euz ar re Hlaz, o mez ! e reont o mignoned !
O Bretoned !, dre druez, na nahit ket ho pro,
Evel ho tadou-koz kit kentoh d'ar maro.

Ar groaz treh atao

Euz ar sklavaj m'eo bet diframmet ar poblou,
M'eo deuet ar garantez e-leh ar gasoni,
Ma'eus levez el leh n'oa nemed an daelou
Ha m'eo dleet lezel e wir gand pep hini.

Eo dre m'en-deus Jezuz, gand e brezegennou,
Trehed ar bed pagan, mouged ar warizi,
Ha dre m'en-deus, gwelloh c'hoaz eged dre gomzou,
Skulled, dre garantez, e wad evidom-ni.

Med eun ober ken kaer ne blij ket da Zatan,
Er bed kristen n'eo ket mestr 'vel er bed pagan,
Setu perag e klask, a-nevez, deskibien.

Kavet en-deus e hoant ; rag ar Frañmasoned
O-deus touet da rei, da Briñs an droug, ar bed ;
Med eur Hrist frañmason ne vo kavet biken.

Treflez ha ster ar Zeaz

Treflez, perlezenn *Leon*, ken koant gand ster ar *Zeaz*,
Gand eun aod ken ledan, leun a reier, a dreaz⁴¹,
Siwaz !, gouela ‘ran c’hoaz an amzer dremenet,
Amzer va yaouankiz, evid atao nijet.
Bugelig, war an aod pa reden, skañv, diarhen,
En eur daoler en êr, er mor, mên ha krogenn,
E chomen en eun taol, ‘vel eun den, da zoñjal,
O weled eul lestr-tan o tremen er penn all ;
Rag en despet d’am oad, ar c’hoant barz da weled
Ar pez a oa larkoh a skuize va spered ;
E fraillou reier uhel an avel o yudel,
A-uz an houlennoù laboused o krial,
Ar goabrenn a stoke, du-hont, oh ar mor don,
Pep tra, ‘deue da lakaad da dridal va halon,
Hag eur vouez, treiz moarvad, a grie din atao
Kimiada diouz *Treflez* ha mond da reded bro.
Ster ar *Zeaz*, me gare, ken sklêr ez oa da zour,
Dond da zelled ennout, evel er melezour,
Evid gweled va skeud, ken koantig o krena,
Pa deue gand an avel an dour da roudenna !
Hogen, e ribl ar ster evel e ribl ar mor,
D’ar vouez treiz me zalhe, siwaz ! va skouarn digor ;
Ar c’hoant barz da veza brudet ivez eun deiz
A gemeras gwrizienn, ken don, e-barz em hreiz,
Ma n’am-oa ket gallet outañ pelloh herzel,
Ha me da vond en hent, digor va diouaskell.

O mouez ! te lavare : « bugel leun a spered,
Evid chom er vro-mañ n’out ket hepken ganet,
Da ouiziegez eun deiz a dle rei dit ar brud,
Ha lorheg ahanout ‘vezo Breiz ha da dud. »
O ! pegement ‘oan diod, o soñjal e hallfen,
Evel ar pinvidig, paour-kêz, sevel va fenn,
O soñjal ‘oa bremañ gwelloh tud war an douar,
Hag e tegemerit oh taol ar paour-kêz *Lazar* !
Gevier oll kement-se ! rag e-barz ar hêriou
Em-eus gwelet atao *Lazar* war an treuziou,
En despet d’e hlahar, ar pinvidig a-boan
Ma taole, gand dispriz, e zaoulagad warnañ ;
Dirag an aour ivez, priñs gallouduz ar bed,
Ar barner a stoue, troet e gein d’al lealed.

Mouez, te ‘lavare c’hoaz, em heñver atao treiz :
« Kemer telenn ar barz, heb ehan kan a-leiz
Ar garantez dispar, ar feiz hag al lealded,
Hag e vezi meulet e peb leh, ha bepred. »

---

⁴¹ a dreaz : leoneg, evid ar rim : a drêz.

Siwaz ! va hanaouenn 'zo chomet heb hekleo ;
D'qar re lorheg ha diod va han 'oa re haro,
Ne hallen ket kana 'vid c'hweza youlou fall,
Na mouga va hounnar dirag eun dra displeal.
Setu perag, atao, daelou puill a skuillan,
Er paour-kêz barz *Gilbert*, em gwalleur, pa zoñjan.

Telegg, va mignonez, perag e chom er hêriou
El leh n'eus Doue, nemed an aour hag ar youlou ?
D'am bro *Treflez*, ganez, me fell din mond raktal ;
Eno ni 'gano c'hwek, pa glevim o voudal,
E menez an *Toupet*, eun avel yah er gwez,
Hirvoud dour ster ar *Zeaz* a-dreuz haleg *Pontlez*,
Ha du-hont, en aod vraz, e-harz tevenn *Arvor*,
A-dreuz ar reier uhel, krozmol an tarziou mor.

Va mamm

En eur zoñjal em yaouankiz
Hag em bro gaer ha karet,
E taolan eur zell war va hiz,
Gand eur galon hlaharet ;
Gweled a ran, noz ha beure,
E lojennig ar menez,
Va mamm, evid he bugale,
O pedi gand karantez.

Pa vez dister eur bugelig
Ez eo diêz-braz da zevel,
Me 'oa, siwaz ! gwall reuzeudig,
Atao war-nez da vervel ;
Da va disterra klemmadenn,
Va mamm a veze gwelet,
He halon beuzet en anken,
En eun taol, o tereded.

E-kichenn va havell aliez
(Me gav din he gweled c'hoaz)
Pell-braz e veze war evez,
Heb en em skuiza biskoaz,
Ya, beteg ma vije prenet
Gand ar housk va daoulagad,
'Hed an noz e vije chomet,
Atao dihun, va mamm vad.

Nag a gerent, a vignoned,
On-eus karet war an douar !
A-boan er-mêz euz ar vered,
M'on-eus mouget or glahar ;
Med, da viken 'barz em halon,
Eun dra 'jomo gwriennet,
Bepred don-braz : ar zoñjezon
Euz va mamm vuia-garet.

Al labourer o vond d'e dachenn

War ton : A-vihanig em-eus pehet.

An erh a zo deuet da deuzi,
Ha kerkent, en oll prajou,
Ar yeot da zével a-zevri,
Da ziwan ar bokejou.

Al labourer, drant en e za',
A zigor dor e lojenn,
Rag al laboused, o kana,
Hen galv da vond d'e dachenn.

Al labourer ivez a gan,
Rag e galon 'zo laouen,
O kerzed a-dreuz ar balan,
E mogidell an draonienn.

Ar Werelaouen lugernuz
A jom, beteg ar beure,
A jom, beteg an Angelus,
Da gomz dezañ euz e Zoue.

Da houlou-deiz, an alhwedez⁴²
A nij uhel dreist ar mêziou,
Pedenn al labourer ivez
A zao beteg an Neñvou.

Ha nerzusoh gand ar bedenn,
'Hed an deiz, al labourer,
A labour kement ha daou zen,
Heb soñjal en e skuizder.

Evel-se me lavar deoh
Na dit biken war-zu kear⁴³,
Rag n'ez eus den eürusoh
Eged al labourer-douar.

---

⁴² alhwedez : alhweder.

⁴³ kear : leoneg, kêr (evid ar rim)

Ar honikl

En eur waremm alaouret
Gand bleun melen al lann,
Ar honikl a zo ganet
Etre daou skourr balan ;
Puchet ez eo ken braoig
War eur gwele raden,
Hag e benn a zo ken koantig
Gand daoulagad meeln !

Her gweled 'ran a-wechou,
Kerkent deuet ar beure,
O reded er hrinennou,
Ken seder ha ken gê !
Mad a ra lammed, c'hoari,
P'en-deus, evid netra,
Ar yeot tener da zebri,
Ar gliz evid eva.

Eôuruz e-pad c'hweh miz,
E-kreiz e rouantelez,
En-deus bevet e frankiz,
Heb anaoud an enkreuz ;
Hogen eun devez, siwaz !
Evitañ pebez gwall,
En e waremm pa glevas
Eur rumm chas oh harzal.

Bremañ n'eo mui ken kuzet
E-touez ar bodennou,
Ar chas o-deus hen c'hwezet
Emaint war e roudou ;
Dreist ar hleuz, evid tehed,
E lamm er wenodenn,
Kerkent ez eo diskaret,
Maro-mik, gand eun tenn.

Ema war daol ar higer
Ar honikl, evid mad,
Astennet e zivesker,
Teñval e zaoulagad ;
Achet en-deus da lammed,
Hag e-verr⁴⁴, evid koan,
E vo poazet ha fritet
War ar billig-vihan.

---

⁴⁴ e-verr : emberr.

Ar goukou

Diskabell evel diarhen,
Bugelig gê pa reden
Er grinenn leun a vokejou,
Va halonig a dride,
En eur wezenn pa gane
Rouanez ker an hañv, ar goukou⁴⁵.

Ouz breh va muia-garet
A dlee beza va fried,
Pa zistroen euz ar pardonioù,
Va halon, kreñv, a lamme
Em hreiz, beb gwech ma kane
Rouanez ker an hañv, ar goukou.

Med abaoe, war an douar,
Em-eus bet meur a hlahar,
E-kreiz ar grevusa poanioù ;
Dilezel a ran va foan,
En eur mare, pa glevan,
Rouanez ker an hañv, ar goukou.

Euz a wezenn da wezenn,
Koukou, laosk da ganaouenn,
Dindan an neñvou ken skeduz ;
D'ar galon e levez
Ha d'ar galon en enkreuz,
Da ganaouenn 'zo dudiuz.

---

⁴⁵ ar goukou : ar goukoug.

QuickTime™ et un
décompresseur
sont requis pour visionner cette image.

Karantez ar vro

Va bro garet Treflez, perlezenn gaer Breiz-Izel,
El leh ma'z on ganet, el leh ma karfen mervel !
En eur goll va frankiz, eun devez em-eus, siwaz !
Kimiaded diouz da ster, da devenn, da vor braz.

Bez' ez on kastizet evid ken braz follentez,
Em spered, en halon, mui n'ez eus a levenez,
Ha gand keuz diwezad, en eur ouela noz ha deiz,
Meur a wech e tistroan war-zu va yaouankiz.

Gweled 'ran va zi-soul, va breudeur, va hoarezed,
Gand va zad ha va mamm, bodet en-dro d'an oaled,
Hag e-pad ma vez hir, 'hed ar goañv, an nozveziou,
Dirag eun tan balan oll e kanom gwerziou.

Gweled a ran ivez ar gelerenn er prajou
Hag ar gorriganed o lammed er menezioù,
Kleved 'ran ar zabat e-barz en dachenn dosta
Hag ar gannerez-noz e *Pontlez* o kanna.

Setu deuet ar zadorn a-raog sulvez ar Bleunioù ;
Da venez an *Toupet* ez a ar vugaligou,
Skourrou pin gand teur boul, evid an overenn-bred,
A deu da goueza stank e daouarn ar baotred.

Setu c'hoaz ar mare 'vid ar foenn hag ar medi ;
Labourad a reer stard ha kalz e ranker c'hwezi,
Med da noz ar peurzorn e leunier ar gwerennou
Ha dindan ar stered e sao kanaouennou.

Da houde gousperou, pa deu miz ar hraoñ-kelvez,
Paotred ha paotrezed a ya da goajou *Koadlez* ;
Ar hodell 'zo ken leun ha ken pounner ar vruched,
En eur zistrei d'ar gêr, ma vez beh o reded.

Evel-se kement soñj euz va bloaveziou gwechall
A laka va halon, en eur mare, da dridal,
Med an huñvre 'zo berr, heñvel ouz eul luhedenn
A weler o fiñval, eun nebeud, er goabrenn.

Va bro garet Treflez, perlezenn gaer Breiz-Izel,
El leh ma'z on ganet, el leh ma karfen mervel !
Evidout e vezo va diweza soñjezon,
Rag ne varvi biken em spered, em halon.

Tehit diouz ar hêriou

Hirio, kalz a labourerien
A lavar adie⁴⁶ d'o zachenn ;
War ar mêz eo ken fall an traou
Ma'h en em daolont er hêriou,
N'ez eus, emezo, war ar mêz,
Da zebri, nemed yod gand lêz,
Eun tamm bara ponner ha fall,
Duoh eged ar siminal.
Hogen e kêr, da vihanha,
Ez eus boued skañv, gwennoh bara⁴⁷,
Soubenn zruz, rata mad ha gwin,
E-leh dour ha soubenn irvin,
Eur bae vraz ha nebeud a boan,
Netra d'ober da houde koan,
Rag chatal ebed da goania,
Lann da bilad, kraou da garza...
Mad, me lavaro, mar kirit,
Tud keiz, eh en em faziit ;
Gand eiz real, ha zoken eur skoed,
N'ho-pezo ket a gig bep pred ;
Aliez, gand an antreprenner,
Memez eiz real ne hounezer,
Goude c'hoaz, evel forsaled,
Labourad pell-braz ha kaled.
Ohpenn, da zul, da houel, aliez,
E tleer labourad ivez ;
Overenn ebed a-wechou,
Nebeutoh c'hoaz a housperou,
Hag e-touez ar vañsonerien
Arabad, o sevel ho penn,
Komz euz a Zoue nag euz ho feiz,
C'hoarzet e ve deoh, tud keiz !
Ar homzou louz hag ar sakreou,
Eo relijion ar hêriou.
Evel-se chomit war ar mêz,
Rag gwelloh eo yod gand lêz,
An êr vad gand kalz a frankiz,
Bered ho tud hag hoh iliz.

---

⁴⁶ adie : kenavo.

⁴⁷ gwennoh bara : bara gwennoh (evid ar rim)

Ar vrae hag ar baluhenn

Ar vrae nevez lemmet gand gwer
A zo da Yann al loh all⁴⁸ ;
Harpet eo gand daou vên ponner,
Evid na hallfe fiñval.

Rah Yann, en-deus divreh ken teo,
Ken nerzuz ha limoniou ;
Dirazañ, braerien⁴⁹ ar vro
N'int nemed bugaligou.

Med hirio n'eo ket ouz eur gwaz
En-deveus da hourin⁵⁰,
Rag el leur, ivez, setu Soaz,
Deuet, adaleg ar mintin.

A-haoliad war he faluhenn,
Soaz a zalho penn da Yann,
Rag kerkent braet ar stehenn,
Paluhet ez eo ken buan.

Yann o weled eo gleb e dal
A daol e dok gand kounnar,
Koef Soaz ivez a ya raktal,
Evel an tok, prim d'an douar.

An heol a deu tommoh-tomma ;
Yann a ziskar e justin,
Ha korvenn Soaz, kerkent ha tra,
'Zo stlapet war ar bern lin.

Ne jom mui nemed eur stehenn,
Gand Yann nemed e vragez,
Ha gand Soaz nemed he lostenn.
Pebez gwaz ! Pedbez maouez !

---

⁴⁸ al loh all : ?

⁴⁹ braerien : ar re a vez braet al lin ganto.

⁵⁰ hourin : houren (evid ar rim).

Ar rozell

War ton : Son ar hafe.

Pa zistroas Fañch d'e vro,
Ne ouie mui brezoneg,
Ne ouie, war e veno,
Nemed chaokad galleg.

Edod gand ar gwiniz,
El leur p'en em gavas,
Hag evel eur bourhiz
Fañch, lorheg, a stouas.

Hag an oll sebezet,
Dirag kemend a stran,
Buan ha buan da reded,
Evid diviz gantañ.

D'ar genta brezegenn
E klask digareziou,
En eur hejal e benn,
Digor-braz e henou.

Ne hallan ket kredi,
A lavare Biel,
Mastin, ne ouifes mui
Ano forh ha rastell.

Lavar da vihanna,
En eur glask en da benn,
Petra 'halver⁵¹ houma'
Greet gand eun tamm plankenn ?

Fañch a stok ar blankenn,
Oh ober arveziou,
Ha troad ar benveg, krenn,
A lamm ouz e henou.

Neuze Fañch e kounnar,
Dioustu da lavared,
Oh he zaoler d'an douar :
« Sapre Rozell daonet ! »

Ar Rozell a ziskouez,
Da gement den lorheg,
Ne dleer ket kaoud mez
O komz brezoeng.

---

⁵¹ halver : anver.

D'ar wennili

War ton : *Êlez euz ar Baradoz.*

Lavar, gwennili vihan,
Euz a be leh e teuez,
Amañ, kemer eun ehan,
Komz a fell din ganez,
Euz va bro vuia-garet
Degas a rez kelou ?
Va halon a zo rannet
Ha skuill a ran daelou.

Rag adaleg ar mare
M'em-eus, o follentez !
Evid kêriou ken dizoue,
Dilezet va farrez,
'Hed an noz hag 'hed an deiz
Ne ran nemed soñjal
Em zi-soul hag em henvroiz,
Em amzer gaer gwechall.

E-touez ar bobl hag an trouz
Va fenn a zo torret,
Heñvel on ouz eul labous
Laket en eur gaoued ;
Dond a ran da gastiza,
Gwennaad va bleo,
Beh em-eus o chom em za',
Dam-zost eo va maro.

M'em-bije, va gwennili,
Evel dout diouaskell,
Me 'nijfe kerkent d'am zi,
Eno 've kaer mervel ;
Rag e bered va farrez
Eüruz 've beza
Beziet, beteg an devez
Euz ar varn diweza.

Va bragez

D'ar zadorn a-raog ar Bleuniou,
A-vandenn ar vugaligou,
Kerkent ha ma oa peder eur skoet,
A veze gwelet o reded
Etrezeg eur hoad a wez-pin,
Rag pep hini, d'ar zul vintin,
A felle kaoud, da vihanna,
Eur skourr pin evid benniga,
Eur skourr kaer, gand teir boul e kroaz ;
Med tizoud ar skourr n'oa ket eaz⁵².
Hogen, c'hoarvezet 'oa ganen,
O pignad oh beg ar wezenn,
Eun dra skrijuz-meurbed, eun dra
Hag am lakaas buan da grena.
Va bragez, er skourrou speget,
En eun taol-kont 'oa gwall roget ;
Eur bragez nevez-flamm, ken kaer,
Ha trohet er gwella mezer !
Eur bragez, gand roudenou gwenn,
Prenet e marhad Lezneven !
Va skourr, gand e zeir boul e kroaz,
A deuas da veza ker, siwaz !
Rag kerkent war dreuzou va zi,
Setu va mamm, droug-braz enni,
D'am gourdrouz, ha zoken, ohpenn,
D'am skei kement gand ar gordenn
M'oa bronduet va divesker.
Ha setu perag ar paotr Per
Abaoe, da zul ar Bleuniou,
E-leh eur skourr pin gand boulou,
Ne zoug mui nemed eur skourr beuz,
Êsoh da dizoud ouz ar hleuz.

---

⁵² eaz : leoneg : êz (evid ar rim).

Son

Avelig an abardaez,
Euz Breiz-Izel dond a rez,
Da gomz din euz va bro garet ?
Daoust e Breiz ez eus atao
Brug, balan ha gwez dero,
Tud kaloneg, pennou kaled ?

Da guz-heol, er strêjou don,
Klevet ah-eus bet eur zon,
War eun ton an dudiusa ?
An dud yaouank, 'vel gwechall,
Gwelloh eo ganto dañsal
Eged chom er bourk 'vid eva ?

Gwelet ah-eus bet ivez,
E lojennig ar menez,
An hini gwechall a garen ?
Daoust ha soñj he-defe c'hoaz
Euz or yaouankiz, siwaz !
Tremenet 'vel eul luhedenn ?

Daoust hag e korn an hentchou
An oll,dirag ar hroaziou,
Heb kaoud mez, a ra sin ar groaz ?
E kalon ar Vretoned
Ar feiz n'eo ket mouget,
Daoust ha ken kreñv e vefe c'hoaz ?

Tud ha mêziou Breiz-Izel
N'int ket mui, siwaz ! heñvel,
Nag en Arvor, nag er Menez ;
Evel gwechall-goz, hirio,
Ne zalher ket en da vro
D'ar gizioù, d'ar feiz ha d'ar yez.

Prizoniet

QuickTime™ et un
décompresseur
sont requis pour visionner cette image.

Klemmit, klemmit, klemmit, dourigou ster Pontlez,
En eur redeg a-dreuz ar raog hag ar hreson⁵³,
Rag er bloaz-mañ, siwaz ! ne din ket da Dreflez ;
E kêr, e-kreiz an trouz, e rank chom ho mignon.

Soñj hoh-eus, warlene, d'an abardaez ez ean⁵⁴
Evid gwelloc'h huñvreal, aliez e ribl an dour,
Hag e welen va skeud, ivez skeud ar pont mean⁵⁵,
Ken frêz e-barz er ster hag⁵⁶ er melezour.

Evel p'oan bihanig va halon a dride,
Perag ? Ne hallfen ket avad hen lavared ;
Eul levez ken braz er galon, en ene,
E komzou nag e skrid ne vez ket displeget.

O weled ar frankiz a gollan er bloaz-mañ,
Teñvalloc'h ha strisoc'h e kavin va frizon,
Noz-deiz va daoulagad n'ehanint da ouela
En eur zoñjal er ster, en tevenn, er mor don.

O ! perag e rankan beva pell diouz va bro !
Rag me 'blij din kement c'hwez ar bezin, ar foenn,
An avel zall ha c'hwek euz an tevenn a zao
Hag a zo ken yahuz d'ar galon ha d'ar penn !

Klemmit, klemmit, klemmit, dourigou ster Pontlez,
En eur redeg a-dreuz ar raog hag ar hreson⁵⁷,
Rag er bloaz-mañ, siwaz ! ne din ket da Dreflez ;
E kêr, e-kreiz an trouz, e rank chom ho mignon.

---

⁵³ ar hreson : ar beler.

⁵⁴ ean : leoneg ; een (evid ar rim)

⁵⁵ mean : leoneg ; mên (evid ar rim)

⁵⁶ hag : "eged" gand an oberour.

⁵⁷ ar hreson : ar beler.

En distro da Vreiz-Izel

Gand eur galon rannet ha kazi displeet,
E teuan d'az kaoud, va bro ger Breiz-Izel,
Douar an Arvor em-eus eun deiz dilezet,
En eun taol penn, evid redeg a-bell ;
Soñjet em-oa gounid eun devez, d'am zro,
Eun ano braz hag e peb leh brudet,
Siwaz ! gwelloc'h e ve bet din chom em bro,
Atao dinamm, eüruz ha kuzet.

Rag er hêriou, dirag an dud hallouduz
Em-eus kanet noz-deiz, med heb hekleo,
Ha glaharet, en eur skuilla d'elou druz,
E teue din soñj euz douar ar gwez dero ;
Nag a bed gwech, evid mouga va foaniou
Em-eus ivez, evel eun den nehet,
Klasket kana goustadig gwerziou, soniou !
Ankounac'haet, siwaz ! 'oant em spered.

Neuze, mantret, on en em lakaet en hent ;
Bro Vreiz-Izel, truez 'vid ar mab dianket !
Rag me 'fell din dond da vugel evel kent
Ha nevez e va feiz hanter vouget ;
Evel gwechall, va halon yah a-nevez,
E dedin skañv, e-touez balan ar menez,
E-tal an aod hag en traoniennou.

D'ar pardaez-noz

Pa vez kuzet an heol a-dreñv d'an torgennou
Me 'gar mond da bourmen, sioul, a-dreuz or mêziou.

Kleved 'ran er waremm kanaouenn ar grilled
D'an hini⁵⁸, kerkent, respont⁵⁹ ar raned.

Eun avel fresk a voud a-dreuz ar gwez dero,
Trouz an dourigou-red a deu din en hekleo.

Ar steredenn en Neñv a zo skeduz ha koant,
Al loar a skuill er ster he sklêrijenn arhant.

Ha va halon em hreiz a zo neuze ken gê,
Ma teu din c'hoant kana meuleudi da va Doue ;

Rag en nozveziou sioul, pell diouz trouz ar hêriou,
An den a gav dezañ eo tostoh d'an Neñvou.

Na lakit ket en ho penn, Breiziz ker,
Dilezel ho ti-soul, ho mêziou 'zo ken ker !

Ya, nozveziou kêriz 'zo nozveziou torrpenn,
E-leh ho nozveziou 'zo gê, labourerien.

---

⁵⁸ D'an hini : "da behini" er skrid orin

⁵⁹ respont : gand an oberour "respontont", fazi.

O palarad

Sell mad, paotr an alar, rag an ero 'zo kamm,
Toull amañ, toull du-hont ; soh an alar a lamm.
Mousig, dalh tost Pichoun, diwall da vond a-gleiz,
Rag Bouji da vlenier, a welan, 'zo direiz.

Jakez, paotr an alar, peleh ema da benn ?
Perag e tiskrogez pell diouz al letonenn ?
Ha te mousig penn-skañv, perag out eet a-dreuz,
E-leh beza bleniet eeun beteg ar hleuz ?

Ne ven ket sebezet e ve Yann e kounnar,
Rag gand al lodenn-benn, pa ziskrog an alar
Keid diouz al letonenn, e ranker hast afo,
Palad, a-raog ma vez ar hezeg en distro.

Krogit hep koll balan, krogit star, Fañch ha Per,
Ma chomit da dermal, demdost 'vefot re verr ;
Taolit a-leiz ar bal an douar a-vruzunou,
Buan, 'vid ma ne vo ket al loen war ho seuliou.

N'eus nemed Alanig ha ne ra ket e lod,
Nerzusoh e vefe ma karfe debri yod,
Ne dalv ket ar butun a zev dindan ar harz,
Pehed e ve d'e goan rei dezañ kig-ha-fars.

Pichon

Pichon, a lavare va zad,
A oa glaz en e yaouankiz ;
D'ar foar, kerkoulz ha d'ar marhad,
Pa'z een gand sahadou gwiniz,
An oll a jome sebezet
En eur weled eul loen ken kaer ;
Ma n'em-bije ket her hared,
Pichon a ve bet gwerzet ker.
- Ma n'oa ket falvezet d'am zad
En em zizober euz Pichon,
Me gav en-doa greet eun dra vad,
Rag n'oa ket, e-giz loen limon,
Loen all ebed er Finister
Evid, eveltañ, dibrada
Heb mouzad, en eun taol kolier,
Eur harrad euz ar re vrasa.
Me n'em-eus ket anavezet
Pichon, p'oa c'hoaz glaz e vlevenn ;
Her gwelet em-eus atao treuet,
Koz-kenañ, ha gand eur bleo gwenn :
Med ma ne veze starnet mui,
Da vihanna, beteg mervel,
En-deus bet atao da beuri,
Ivez atao leun e rastell.
Karet 'oa gand braz ha bihan.
Eüruz e ven c'hoaz hirio,
Ma hallfen gweled anezañ
Koz-kenañ evel kent, ha beo.
-Med eur mintin, pebez anken,
Pebez glahar ha rann-galon,
Pa welis, e-harz e speurenn,
Maro-mik ar paour-kêz Pichon !

Ar pesketaer

War ton : *Soñjit, peher, ez eo red deoh mervel.*

Eun heol skeduz d'ar mintin a lugern,
Ar pesketaer a bign oh beg ar vern,
Ha dreist ar vag, heñvel ouz diouaskell,
Al lien a zo digor-braz d'an avel.

Ar pesketaer ya war ar mor don,
Leun a fiziañs ha laouen e galon,
Rag dreist e benn n'eus ket a goabrennou,
Dindan e dreid eo berr an houlennoù.

War an tevenn e bried, e vugale,
War o daoulin, evitañ a bed Doue,
Ha ne zistroint ket war o hiz d'ar gear⁶⁰,
E-pad ma vo chomet a-wel d'an douar.

Pesked, er vag, a ziskenn a-zoare ;
E-verr e vo bara d'ar vugale,
Chom a ray c'hoaz eun nebeud gwenneien
Ha sistr yahuz a vo leun ar werenn.

Siwaz ! du-hont, setu deuet eur goabrenn ;
Al labous-mor a laosk eur griadenn ;
Eur barr-amzer a gouez euz an neñvou ;
Ar vag a zo dizroet gand an tarziou.

E-tal an aod e weler d'ar beure,
En-dro d'eur horv, ar pried, ar vugale ;
Mezd e-leh klemm ha nah an Aotrou Doue,
E houlennot baradoz d'an ene.

Kerkent ar mab, oajet a bemzeg vloaz,
A lavar krenn : « Daoust ha me n'on ket gwaz !
Evidom-oll pa'z eo va zad maro,
War ar mor don, bremañ me 'ya d'am zro ! »

---

⁶⁰ d'ar gear : leoneg : d'ar gêr, evid ar rim.

Paotred ar bezin tonn

QuickTime™ et un
décompresseur
sont requis pour visionner cette image.

Ar mor a lamm dreist ar reier
Ar hoabr 'zo leun a luhed,
Kezeg, er-mêz euz ho krevier,
Kemerom or hrog, paotred.

An noz a zo yen ha teñval,
Kazarh 'zo gand ar barrou,
Med an avel a hall yudal
Pa vez bezin a-verniou.

Ar bezin a zo da genta
Teil karet an Arvoriz,
Rag heb bezin n'ez eus netra,
Na patatez, na gwiniz.

Deom er mor beteg ar gerhenn
Ha krogom oll, a-zoare,
Ma'z ay deg gwech war an tevenn
Ar harr, a-raog ar beure.

An trêz gand ar horventennou
A stag ouz on divesker,
Ne garom ket dougen loerou,
Krohenn on-eus evel ler.

Dindan an dillad n'eo ket klouar,
Pa vez gleb, lost ar roched,
War ar bragez, o vond d'ar gear⁶¹,
Me 'vez ket hanter sehet.

Med perag ober arveziou ?
Daoust ha n'om ket tud kaled ?
N'om ket kizidig ouz ar riou,
An douar a vezo teilet.

---

⁶¹ d'ar gear : leoneg : d'ar gêr (evid ar rim)

Arabad en em fazia

Eüruz eo kêriz, gwenn o dorn, flamm o fenn !
Gwisket gand dillad du, ken kaer ha bourhizien,
Labourerien ar porz, labourerien war gear
Pa'z eont eun tu bennag, da zul, a zo dispar,
Heñvel oh aotrounez ; rag hervez o doare
E lavarfeh o-deus eur hastell a leve.
Mad, tostait eun nebeud, sellit pell ha gwelloh :
Eun taol-lagad kenta, me 'gav din, e weloh
E kuz fall an dillad ar pezh a zo dindan,
Rag pa vez eul liou flamm aliez e vez kov moan,
Eur yehed reuzeudig a ra deoh soñjal
Ez eer a-raog an oad da weled ar bed all.
Ya, labourerien-douar, arabad eo kredi
E ve buhez paotred kêr gwell eged hoh hini,
Arabad barn eun den diouh gweled e zillad,
Kement-se ne hall ket diskouez en-deus kovad ;
Dillad hir ha losteg a zo war meur a gein,
Siwaz ! ar hov n'eo ket diroudenn goude lein.

Va gwezenn dero

E-barz el liorz, e-kichennig va lojenn
Gwelet hoh-eus eur wezenn ger dero ?
En he disheol, va mamm ger, war he barlenn,
He-deus desket din komz e yez va bro ;
Kared a ren kleved a-dreuz he skourrou
Eun avel yah o voudal d'ar pardaez,
Hag o kana, kuzet e-touez he deliou,
E-pad an deiz, laboused a beb mouez.

Gwezenn dero, da zisheol ah-eus ivez,
En o hozni, roet d'am mamm ha d'am zad,
Da beb eured e veze d'an dud-nevez,
Atao savet an daol e-harz da droad ;
Nag a bed neiz n'ah-eus-te ket bet kuzet,
Eun amzer gaer, ouz ar vugaligou !
Al laboused n'o-deus ket da zilezet,
Ha meulet out en o hanaouennou.

Goude beza treuzet ken aliez ar mor
'Oan kastizet, eun deiz, o redeg bro ;
Kavet em-eus ar yehed e-tal va dor
Hag a-zindan va gwezenn gaer dero ;
Ma tle koueza va gwezenn, gand he hozni,
A-raog ma'z in da gousked d'ar vered,
Er gwella koad me 'fell e ve greet enni
Peder blankenn 'vid ober eun arched.

Ar horriganed

Klevet hoh-eus d'an diskar-amzer,
E-kreiz an nozveziou teñval,
Pa lamm ar mor braz dreist ar reier,
Pa vez an avel o yudal,
Klevet hoh-eus, en traoñ d'ar menez,
Eur jabadao ken kounnaret,
Ma ro d'ar spered spont hag enkreiz ?
Tehit diouz ar horriganed.

Dorn-oh-dorn a-dreuz ar bodennou,
En eur zañsal, en eur gana,
Ez eont da glask er gwenadennou,
Eun tremeniad evid laza ;
Diwall, diwall, paour-kêz tremeniad,
Rag ganto ma'z out dizoloet,
Evid redeg ez eo diwezad.
Tehit diouz ar horriganed.

E zaoulagad a deu da drelli,
Hebdale ne wel ket an hent,
Ne ra neuze nemed trei, distrei,
Ha gand ar spont e skrign e zent ;
Hag en eur helh ledan, ar vandenn,
En-dro dezañ a zo bodet,
Ema kabestret gand o chadenn,
Tehit diouz ar horriganed.

Ar gorrigan braz a daol eur zell,
En eur hoarzin, war ar paour-keaz⁶² ;
En e zorn eo digor eur gontell⁶³,
Gand gwad eun all ruz-tan c'hoaz,
Hag e-kreiz trouz ar mor, ar gurun,
E krint oll : « ra vo lazet !
Rag keid amzer 'zo ma'z om war yun ! »
Tehit diouz ar horriganed.

Gand eun taol kontell, en eur vodenn
Eo diskaret war e henou ;
Ken buan eo deuet en eun anduillenn
E galon hag e vouzellou ;
Ha d'ar mintin euz an tremeniad,
Hebken, setu eo bet kavet
E dok ledan hag e voutou-koad.
Tehit diouz ar horriganed.

---

⁶² keaz : leoneg : kêz.

⁶³ En e zorn eo digor eur gontell: galleg : ez eus

An neiz

E-kreiz eur vodenn lann, pemp labous, en eun neiz,
Digor o daoulagad abaoe goulou-deiz,
A hed didrouz o mamm, eet, kerkent ar beure,
Da glask eun nebeud boued evid he bugale.

Diskan

Bugaligou, na rit ket a vrezel
Biken d'al laboused,
Soñjit, p'edoh gwechall en ho kavell,
Gand ho mamm 'oah karet.

En eun taol er waremm e lamm bugaligou,
Bugaligou fallagr, dibouferien⁶⁴ neziou ;
Al labousedigou keiz, a-boan ma'z int marbluet
Ma'z int euz o bodenn, neiz hag all, diframmet.

Setu boued leun he beg, sederig ha laouen,
Ar vamm o tond bremañ, du-hont, 'hed an draonienn ;
Ober 'ra troiou kamm, evid en em guzed,
Ha galloud mond en neiz, heb beza bet gwelet.

Evid ar vammig kêz, siwaz ! pebez anken,
Pa wel ez eo laeret an neiz euz ar vodenn !
Hag abaoe, noz-deiz, a-uz d'ar bodennou,
Heb ehan ha truezuz e klever he hlemmou.

Mamm baour, ne halli mui gweled da laboused,
Adaleg ar mintin emaint en eur gaoued ;
Kouik... d'az kervel a reont, en eur grena gand aon,
Hag o beg a zigor gand ar zehed, an naon.

Siwaz ! re yaouank int evid galloud beva,
Rag ne ouzont ket c'hoaz na debri, nag eva.
Bugale griz, warhoaz o gweloh o vervel,
A-raog m'o-devezo plu war o diouaskell.

---

⁶⁴ dibouferien : ? Distrujerien.

Ar viltañsou

Gwelet hoh-eus, 'hed an nozveziou
Pa bar al loar hag ar stered,
Ar hornandoned er gwaremmou,
Kendivri d'ar horriganed ?
Ne lazont ket an dremenidi,
Kared a reont avad farsal ;
Na zistroit ket diwzad d'ho ti,
Ma n'hoh-eus ket a hoant dañsal.

Klevit mad an dra vurzuduz-ma'
Arruet gand Jakez, eun nozvez :
D'ar bourk ez eas da brena bara,
Eur foeltrenn dorz a galz a bouez ;
Hogen, en eun davarn e chomas
Keid amzer dirag eur werenn,
Ma n'oa ket gwall abred pa zistroas,
Gand an dorz pounner war e benn.

Arruet e gwaremm ar honikled,
Pell diouz an tiez hag an hentchou,
E kouez e-touez ar hornandoned
Anvet ivez ar viltañsou ;
Kerkent en e zaou zorn eur kroget,
Ha Jakez, e-kreiz ar vandenn,
A rank, sentuz, dañsal ha lammed,
Gand an dorz pounner war e benn.

Kement e lammas hag e tañsas,
'Hed an noz, gand ar viltañsou,
Ma teuas da ziskenn en e ziskoaz
E houzoug, e hroñch, e henou ;
Da houlou-deiz an amezeien
A gavas Jakez en e za',
Nemed, o burzud ! e-leh e benn
N'oa mui nemed an dorz vara !

Setu neuze gwella ma hallent,
I, da zacha krenn war e vleo,
Gand fiziañs d'hen lakaad, evel kent,
Da vihanna ma'z oa c'hoaz beo ;
Euz e houzoug n'o-doa ket gallet
Diframma nemed an hanter,
Setu perag eo bet lesanvet
Er vro : *Jakez ar gouzoug berr !*

Maro ar hi

Eur mintinvez, da faor vraz Lezneven,
Ar paour-kêz Tom a dorras er jadenn.
Hogen e vestr, adaleg ar beure,
A yeas en hent, gand eul loen, d'ar foar-ze.
Dihun abred, ar hi Tom o gwelas
O vond er strêd, etrezeg an hent braz.
Teñval e benn, hag e lost war ziskenn,
En eur hwesa, setu da Lezneven
Eñ da reded ; buan eh en em gavas,
Louz e vlevenn gand poultrenn an hent braz.
Pell e klaskas a-dreuz, a-gleiz, a-zehou,
E zaoulagad beuzet gand an daelou,
Pa deuas kerkent eur fallagr da grial :
« Harz ar hi klañv ! Bazad d'an aneval ! »
En eun taol-kont, evel ar chas taget,
Haillevoded warnañ a zo saillet.
Yudal a ra, hag ar bizier, ar vein,
A gouez skrijuz, a bep tu, war e gein.
Gallet en-deus evelato tehed ;
Er-mêz a gêr, leun wad ha mahagnet,
Eh en em stlej, a-dreuz an tachennou,
Faoutet e benn, er-mêz e vouzellou,
Gand, war e lerh, an oll haillevoded.
Setu kuz-heol, en eun dachennad ed,
Ar paour-kêz Tom a deu d'en em astenn,
Kuzet da vad e-touez ar greun melen.
Eun nebeud c'hoaz ha mui ne vezo klañv.
Pep tra bremañ 'zo ruz en-dro dezañ :
Ruz-tan ar gwad dindan e vouzellou,
Ruz ar roz-ki, ruz ohpenn an Neñvou.
En-dro dezañ pep tra 'zo sioul ivez :
Al laboused ne ganont ket er gwez,
Hag en Neñvou, pa zao skeduz al loar,
E-pad ma kousk muntreien griz ar foar,
Ar paour-kêz Tom a zo kousket d'e dro,
E zaoulagad prennet gand ar maro !

An diwaller loened

Ton : *Air du petit berger dans Mireille.*

E Breiz-Izel,
Gwir douar ar varzed hag ar feiz,
Me 'zo ganet, hag he gwir vugel,
'Vid Breiz em-bezo, beteg mervel,
Kalon em hreiz
Hag eur wir garantez a-leiz ;
O tiwall va loened er strêjou
Hag er meneziou,
On eüruz da gaoud eur vuhez didrouz
Evel buhez al labous ;
Euz ar menez beteg an draonienn,
An avel a gas va hanaouenn,
En or yez kaer,
E-pad ma red war va zelenn,
Prim-meurbed, va bizied tener,
A ! A ! A ! A ! A ! A !

Ouz an tommder
E-kreiz an hañv em-eus atao
An dour-red, fresk ha sklêr, euz ar ster ;
Evid disheol, a-uz d'ar reier
Ar gwez dero
Baradoz karet an hekleo ;
Bez' em-eus, pa deu din c'hoant mori,
Eur gwele kinvi
War an hini⁶⁵ m'en em ro da gousked
Oh kan al laboused ;
Ober a ran huñvreou kaer-meurbed ;
Huñvreal a ran on euz va loened
Ivez ar Roue,
Ha n'em-eus er bed-mañ mestr ebed
Nemed va houstiañs ha va Doue,
A ! A ! A ! A ! A ! A !

---

⁶⁵ an hini : behini, er skrid orin.

Eun tech hudur

Malloz, malloz warnout, ya, malloz da viken,
Euz a-berz kement den en-deus ar feiz kristen,
Mezventi, mezventi, mezventi villiget,
Binim gwasoh eged binim ar chas taget,
Poezon deuet, a-zaillad, euz a buñs an ivern,
A zev ar boull-galon, a vreïn mel an eskern !
Ar hrevusa vosenn, ar gwaso brezeliou,
A zo pell-braz da gaoud niver da walleuriou ;
Te 'laz gwaz ha maouez a-raog hanter an oad,
Hag ar pezh 'zo skrijuz, da vintin, eet er gwad,
Euz eur rumm d'egile gwriennet er gwazied,
Euz ar vugale geiz a ra kornandoned.
N'eo ket hepken d'ar horv an tech hudur, siwaz !
A ra droug, euz ha spont, d'an ene gwasoh c'hoaz,
D'ar re 'zo war ho tro, kerent ha mignoned,
Ar re⁶⁶ gand ho skwer fall en enkrezh 'zo bepred.
Nag a diegeziou kaer, n'eus ket pell c'hoaz brudet,
Gand tech ar vezverien a zo buan diskaret !
Nag a vugale fall, en eur en em vezvi,
A ra mez o herent en amzer o hozni !
Rag tan ar gwin-ardant, ya, malloz da viken,
Euz a-berz kement den en-deus ar feiz kristen,
Mezventi, mezventi, mezventi villiget,
Binim gwasoh eged binim ar chas taget,
Poezon deuet, a-zaillad, euz a buñs an ivern,
A zev ar boull-galon, an vreïn mel an eskern !

---

⁶⁶ Ar re : Pere, er skrid orin.

Maro Fañch

Atao, Fañch, en e yaouankiz,
A oa bet eun den a skwer vad,
Karet-kenañ gand e genvroiz,
Evel m'oa bet karet e dad.

Setu perag e timezas
D'eur bennherez yaouank ha koant,
Rag gwelloh eo dibaba gwaz
Gand furnez, eged gand arhant.

Ken eüruz e vije bet,
'Hed e vuhez, en e vereuri !
Med siwaz ! eur pardaez, touellet,
En em daolas da hoari,

Da hoari gand Yann ar mezhvier,
Eun amezeg, brudet er vro
Evid beza brasa lonker
Euz ohpenn deg leo tro-war-dro.

O tond euz ar bourk, eun nozvez,
Yann a varvas gand e govad,
Med pleg ar mezhvier a zo diêz
Da lammed, eur wech eet er gwad.

E-leh dond da veza furroh,
Goude maro Yann ar mezhvier,
Fañch a lonke bremañ gwasoh,
Muioh eged deg glabouser.

Ha stal Fañch a yee da stalig,
A-nebeud, ferm ar bennherez,
'Oe gantañ gwerzet-oll, prestig,
'Vid kendelher e lontegez.

E bried kêz hag e vugale
A vije bet er baourentez,
Pa falvezas eun deiz da Zoue
Ouz an dud keiz kemered truez.

Eun nozvez, Fañch, mezo-meurbed,
Hag ar hlaourenn leun e henou,
A oa, gand gadig ar vered⁶⁷,
Bet dianket e-touez ar beziou.

---

⁶⁷ gadig ar vered : ?

Pa deuas goulou-deiz, ar hloher
A gavas astennet, d'e dro,
Fañch, a-dreuz bez Yann ar mezhvier,
Gand e govad ivez maro.

O Bretoned ! va mignoned,
Tehit krenn diouz ar vezverien ;
Ar vezventi, siwaz ! er bed,
A gas kement tra da dorgenn.

It d'ar gêr goude gousperou,
Hag evit hepken sistr yahuz ;
Ho pried hag ho pugaligou
Evidoh 'vo trugarezuz.

Min-du

Adaleg ar mintin, da foar vraz Lezneven,
Al leue bihan a zo dispartiet diouz e vamm,
Hag abaoe, Min-du, teñval-meurbed he fenn,
Ne ra nemed blejal ha ne beur ket eun tamm.

Paotr ar zaout, nehet-braz, ne hall ket he diarbenn,
Hag en despèt dezañ, dreist kement kleuz e lamm ;
O klask he leue bihan er menez, en draonienn,
E red, ‘vel pennfollet, a-hed ar strêjou kamm.

« Mann ! mann ! mann ! » a respont truezuz-oll an hekleo,
War ribl ar prajou glaz, e-kreiz ar hoad dero
Euz al leh ma teh al laboused, spontet.

« Mann ! mann ! mann ! », a glever c’hoaz, ‘hed an noz, er hraou ;
Ha beteg ar beure, Min-du, gand he hlemmou,
Ne lez ket, eur mare, tud an ti da gousked.

D'ar vugale

Bugel, da zaoulagad a hall chom digor-braz
Evid selled ouz an Neñvou ;
Da dal 'zo ken dinamm ! a-zindan ar hoabr glaz,
Ken lugernuz eo da zellou !

Ar peher, evel dout, ne gred ket digeri
Braz e zaoulagad, gand frankiz ;
En ober e Grouer e oar ne hall ket mui
Lenn, evel en e yaouankiz.

Bugel, 'vel eun Êlig, gand da vouez dudiuz,
Kan eur werz da Grouer ar bed,
Rag en da galon flamm n'eus netra stlabezuz,
Evel an erh eo gwenn bepred.

Mouez an den fall avad a douas ken aliez,
Ma rank tevel hiviziken ;
Ar vouez-se ne dle ket kana gand an Êlez ;
Yudal a ra gand an anken.

Bugel, lak gand fiziañs, e daouarn an Êl mad,
Da bedennou, mintin ha noz,
Rag pedenn Êl an douar, gand or Mamm hag on Tad,
'Zo selaouet er Baradoz.

Kement Yudaz avad, pa deu deiz ar hastiz,
Kaer en-deus pedi gand glahar,
Ne vez ket selaouet ; oh pedenn an den treiz
E vez greet atao skouarn vouzar.

Bugel, te 'hall mervel, heb krena gand enkreiz,
Rag ar baradoz 'vo da vro,
Ha beteg kador Doue, da vreudeur an Êlez,
Oll en eur gana, da zavo.

Siwaz ! an den difeiz, hag a nah e Grouer,
N'en-deus da heddal, d'e varo,
Nemed an nehamant, an ivern en eur ger,
E-kreiz an oll boaniou garo.

Bugel dinamm ha gê, gwelloh eta mervel,
Ma teuez eun devez da ziroll ;
Er Baradoz, dioustu, kentoh ober eun Êl
Eged beva 'vid mond da goll.

En eur luskella

Meur a wech ma'z eus dienez
En or stad,
Ah-eus, en distro, karantez
Da vamm vad ;
Ma n'ah-eus ket, va bugelig
Ken karet,
Gwele 'vel ar re binvidig
Da gousked,
Da gavellig n'eo ket yen
Ha kempenn eo greet ganen.
Gra da gousk, sioulig evel eun Êl,
Rag atao,
Da vamm vad, e-kichenn da gavell,
A jomo.

Ma ne welez en eun huñvre
Paleziou,
E welez digor marteze
An Neñvou,
A-zindan an heol ken skeduz
Greun melen,
Er hrinennou bokejou ruz,
Glaz ha gwenn,
Ha laboused a beb liou
O nijal dreist ar mêziou,
Gra da gousk, sioulig evel eun Êl,
Hag atao,
Da vamm vad, e-kichenn da gavell,
A jomo.

Da zillad prenet gand va foan
A zo paour,
N'em-eus ket evid da zae hloan
Spillenn aour,
Ha pa zihunez, va bugel,
Ne hallan
Diskouez dit nemed eur hoariell :
Ar groaz stean⁶⁸
Euz va japeled, bemdez
Chapeledet d'ar Werhez.
Gra da gousk, sioulig evel eun Êl,
Hag atao,
Da vamm vad, e-kichenn da gavell,
A jomo.

---

⁶⁸ stean : stên.

Paolig

Tri bloaz en-deus Paolig, abaoe miz genver,
Oh an daol eh azez bremañ, koulz hag eur gwaz,
Med ‘vid tizoud ar pod, e vreh a zo re verr,
E vamm a vesk eta yod en e skudellad leaz⁶⁹.

N’eo ket figuz nemeur ar Paolig, mab da Ber,
Leun al loa veuz, ar yod, euz ar skudell er-meaz⁷⁰,
A zo stlapet gantañ, a-dreuz hag a-benn-herr ;
Med en e gornailenn ne rinkl ket oll, siwaz !

Hag ar pezh ne ya ket, avad, en e henou,
‘Zo stag ouz e zivoh hag ouz e vuzellou,
War e vruched ivez e kouez eul lodenn vraz.

Koulskoude, den en ti n’hen gourdrouzo takenn
D’hen gweled gand ar yod hag al lêz digempenn,
Rag ar hlanded a verve en e zaoulagad glaz !

---

⁶⁹ leaz : leoneg :lêz, evid ar rim.

⁷⁰ er-meaz : leoneg : er-mêz, evid ar rim.

Klemmou ar hlañvour yaouank

Laboused koant ar hoad, ehanit da gana,
Bezit truez ouz anken hag ouz glahar ho mignon,
Kuzit ho levez, hirio da vihanna,
Va lezit da vervel, hep kreski va ranngalon.
Rag ne din ket hiviziken,
Gand levez, e-skeud an deliou,
Da hourvez e-harz eur wezenn
Evid kleved ho kanaouennou.

Gwez a garen gweled glaz, d'an nevez-amzer,
Dindan avel an hañv a-boan ma teuh da fiñval ;
Evid diskouez warhoaz ho kañv d'ho mignon ker,
Lezit eun avel greñv en o skourrou o voudal.
Rag hiviziken ne din ket
E-harz ho troad, dindan ho teliou,
D'en em astenn evid kleved,
A-dreuz deoh, pep seurt hirvoudou.

Sterig arhant ar prad, sklêr 'vel eur melezour,
Gweled a reen va skeud ennout oh en em dresa :
Dindan eur goabrenn zu, ra vo teñval da zour
Warhoaz, pa lavarín adie da vuhez ar bed-ma',
Hiviziken, er yeot livriz,
'N em weli ket ennout o selled,
D'ar pardaez-noz pa gouez ar gliz,
P'az out gand al loar sklêrijennet.

Mor, en deveziou kaer ez een em bagig skañv,
Gand he lien digor-braz, du-hont, pell da besketa ;
Pa vezin tremenet, gra 'vel e-kreiz ar goañv,
A-zindan da darziou, d'an oll reier braz krenn.
Rag hebdale, va bagig kêz
War an aod a vezo dilezet,
Kazi goloet oll gand an trêz
Hag he lien gwenn, eveldon, breinet.

Jezuz hag ar vugale

En devez-se Jezuz, skuiz gand e brezegenn,
A reas eun ehanig e-harz troad eur wezenn ;
Ar bobl 'oa niveruz, mesket en-dro dezañ,
Ar publikan a oa demdost d'ar farizian.

Ar helh, hebdale pell, a oa deuet da veza strisoh,
Rag an oll a glaske gweled Jezuz tostoh ;
A-boan ma halle Per, e penn an deskibien,
Dalher eun dachennig frank en-dro d'ar wezenn.

Priñsed ar veleien a lavare da Ber :
« Ni 'fell eun nebeudig diviz gand ho mestr ker,
Evid gouzoud hag-eñ eo⁷¹ profed war an douar. »
Hogen, ouz o fedenn, Per a ree skouarn vouzar.

Klask stourm outañ pelloh, ne dalve ket ar boan ;
Penneg 'vel eur Breizad, ha kazi droug ennañ,
Per a jome ken mud ouz ar farizianed,
Mud atao, mud ivez ar bublikaned.

Hogen, setu merhed, ganto peb a vugel :
« Lezit or bugale da bokad d'e vantell. »
Ha kerkent 'oe klevet eur vouez karantezuz,
Skiltroh eged an êr ; honnez 'oa mouez Jezuz :

« Simon Per, emezañ, bezit madelezuz,
Lezit ar vugale da zond beteg Jezuz,
Rag den, e gwirionez, ne yelo d'an Neñvou,
Ma n'eo ket ken dinamm hag ar vugaligou. »

---

⁷¹ eo : zo, er skrid orin.

Jezuz hag ar pinvidig

Ar brud euz a Jezuz a oa skignet a-bell ;
Hogen, eun den yaouank, pinvidig-braz-meurbed,
A deuas da houlen mond e renk an Ebestel.
« O Mestr ! hoh heul a rin e peb leh, ha bepred. »

Jezuz, goude m'en-doa taolet warnañ eur zell,
A respontas dezañ : « Kimiadit diouz ar bed,
Roit d'ar paour ho tanvez, roit beteg ho mantell,
Goude-ze m'em-bezo mall d'ho tegemered. »

An den yaouank a yeas war-eeun d'e vro,
Med evid heul Jezuz ne deuas ket en distro,
Hag e galon a oa re stag ouz e zanvez.

« Êsoh eo d'eur hañval mond dre doull eun nadoz
Eged d'eur pinvidig gounid ar Baradoz. »
A lavaras Jezuz. Doujañs d'ar baourentez.

An den

Bihan 'vel eur hwibuenn a-zindan ar hoabr glaz,
En draonienn, er menez, pe c'hoaz war ar mor braz,
An den, petra 'hallfe talvezoud war an douar ?
Daoust hag ar zoñjezon a nij en e spered
Ne hallfe ket pignad dreist an heol, ar stered,
Beteg eur sklêrijenn ha n'he-deus ket he far ?

Euz a vil vloaz da vil vloaz pa weler ar reier
O chom heb uza tamm a-zindan an amzer,
Perag e vreïn an den evel eun amprevan ?
Ha perag beza roet dezañ kalon ha penn ?
Perag e vuhez 'zo berr evel eul luhedenn
A red er houmoul du d'an deveziou taran ?

Perag ? Abalamour n'eo ket greet 'vid an douar,
Ganet eo 'vid gounid eun deiz ar vro dispar
O-doa kollet on tad hag or mamm dizentuz.
Bepred an den a dle sevel uhelloc'h e benn,
Bez' en-deus eun Ene, bez' eo dioc'h eur ouenn
Ha ne hall ket mervel : gouenn an Doue gallouduz.

Ar holonel euz Villebois-Mareuil

War ton gwerz, Kêr-Iz.

Du-hont, en Afrik ar hreisteiz,
E veve didrouz, e frankiz,
Eur bobl nerzuz hag a galon,
Warnañ pa gouezas ar Zaozon.

Gand eun nerz braz, unan oh deg,
Heb ehan, ar bobl kaloneg
Ouz ar Zaozon a gred herzel ;
Frankiz ! emezañ, pe vervel !

En eur weled kemend a nerz,
Kemend a lealded er Boers,
D'an Tarñsvaal e ya Frañsizien,
Villebois-Mareuil en o fenn.

Villebois 'zo pinvidig-braz,
Tad d'eur plahig a bemzeg vloaz ;
Eüruz e halle beza
En e vloaveziou diweza.

Med Villebois-Mareuil n'eo ket
Eun den hag a hall chom kousket,
E-pad ma laz forbaned,
Bugale kement ha merhed.

Kenavo, merh ! kenavo, Frañs !
Hag eñ en hent, leun a fiziañs
En e ouiziegez, en e nerz,
Evid divenn gwir ar Boers.

Noz-deiz, e penn e zoudarded,
E koueze war ar forbaned :
Nag a bed kant, e Colenso,
En-deus terhounet⁷² anezo !

Siwaz ! war dachenn an emgann
Ez eo skoet, gand eun tamm forban ;
Med da wad, en Afrik skuillet,
O Villebois ! n'eo ket kollet.

Da wad, soudard nerzuz euz Frañs,
Da viken a grio Veñjañs !
Rag, en despet d'ar Zaozon griz,
Bebet ar *gwir* hag ar *frankiz* !

---

⁷² terhounet : ?

Bazad d'ar Zaozon

Eur gounnar vraz a verv e kov an aneval,
Bezom war on evez, Breiz-Izel ha Bro-Hall,
Rag Bro-Zaoz, a-nevez, a zsikouez he dent lemm,
Ar c'hoant braz d'on lonka 'zo skrivet war he dremm.

Chomom atao dihun, Bretoned, noz ha deiz
Rag, evel a ouzom, ar Zaozon a zo treiz,
Ma n'on-eus ket bepred on daoulagad digor,
O listri buan a vo demdost d'or porziou-mor.

Ma ne vezom ket treh, an istor hen diskouez,
N'eus netra da hedal, diouz ar Zaozon didruez,
Nemed eur maro kriz, goude kalz a boaniou,
Er prizoniou teñval o-deus war o bagou.

En da za' ! pesketer, ha te, labourer-douar,
Ha bazad d'ar Zoazon, war vor evel war zouar ;
Bouhal ar martolod a dle faouta pennou,
Ha falh al labourer diframma bouzellou.

Pesketerien Arvor n'int ket kornandoned,
'Vel Cornic ha Surcouf int gwir vartoloded ;
Tud ar menez o-deus, gand kalon Duguesclin,
Penn⁷³ an tregont Breizad euz emgann Josselin.

Notenn gand Embann an Hirwaz : Deuet e oa Pronost da veza eur Gall, penn-kil-ha-troad, euz an amzer-ze.

---

⁷³ Penn : E penn

Ar Zaozon digalon

Eiz devez, noz ha deiz, gand e bevar-mil leon,
Al leon Kroñj a zalh penn d'hanter kant mil a Zaozon
En despet d'o niver, ha da galz kanoniou
Pignet gand ar re-mañ e lein ar meneziou,
E-pad ma chome c'hoaz gand ar *Boers* eun tenn
Ar *Zaozon* a goueze niveruz 'vel kelien.
Med siwaz ! petra 'dalv kemend a nerz-kalon,
Pa vez en hoh eneb an niver hag an naon ?
Hag ar pezh 'zo gwasoh, ar boan skrijuz, garo,
Da gaoud an alan, brein, gand c'hwez ar re varo !
Rag ar *Boers* ivez a goueze puill brema',
Evid en em zivenn pa n'o-doa mui netra.
Merhed ha bugale, beuzet oll en o gwad,
A goueze maro-mik, kement ha pried ha tad.
Kroñj, evid o bezia, da houlenn 'ta neuze,
Digand Roberts ar *Zaoz*, eun nebeudig mare.
Eñ gwechall, pa'z oa treh, den leal hag a galon,
En-doa lezet ober kement-se d'ar *Zaozon*.
Bretoned, selaouit ar pezh a respontas,
D'ar jeneral leal Kroñj, Roberts ar muntreer braz :
« Evid bezia da dud, ne dal' ket dit ar boan
Goulenn, eun eur⁷⁴ hepken, da devel na emgann !!! »
Ouz ar *Zoazon* ken kriz, ha leun a warizi,
Piou 'ta n'en-defe ket, leiz kalon, kasoni ?

---

⁷⁴ eun eur : eun eurvez.

En eur vond d'an Toñkiñ

On lestr a rog ar mor ; an douar 'zo pell, da vad ;
Eur hogn euz ar Brovañs, e liou ruz ar pardaez,
A jom c'hoaz eun nebeud dirag on daoulagad
Leun a zaelou tener, leun a dristidigez.

Teñval, ha ken pounner hag or halonad,
Eur pennadig goude, warnom an noz a gouez !
« Kenavo ! bro gaer, Frañs ! mamm ar gwir hag ar mad ! »
A ganom oll kerkent, en eur zavel or mouez.

Kenavo !... ger tener, hag ivez kriz-meurbed,
En nozvez-se dreist-oll, e genou soudarded ;
Koulskoude ni gouskas, heb soñjal er maro.

Daou vloaz 'zo tremenet ; med nag a bed, o ! Frañs !
Euz ar re 'gane dit "kenavo", gnd fiziañs,
'Zo marvet evidout, heb klemm, pell diouz o bro !

Goude an emgann

Hanter-varo kazi gand an naon, ar skuizder,
En eul leh dibabet, d'an noz, p'en em gaver,
Louz oll gand ar vouillenn.
War eur holo flêriuz astennet war ar pri,
A-raog en em daoler eur mare da vori,
Me 'lavar eur bedenn.

An hini 'lavaren gwechall, noz ha mintin,
P'oan c'hoaz eur bugelig, war bennou va daoulin
Ha va daouarn e kroaz.
Ar bedenn desket din gand va mamm em havell
Hag a deue da gerhed en eur halir, eun Êl,
Gand eul levez vraz.

Me 'bed Mestr an Êlez ha Mestr ar zoudarded
Da gemered en Neñv eneou va mignoned
Maro war an dachenn,
Rag pazeogwir, siwaz ! ne hallint er bed-ma'
Beza didamallet, Doue, ro da vihanna
Dezo da gurunenn.

Goude, me zoñj er gêr, er hogn goullou, siwaz !
Oh an hini⁷⁵ va mamm a zell gand glahar vraz,
O ouela d'he bugel,
Hag em housk e kav din gweled va mignonez
O tond beteg ennon, gwisket 'vel ar Werhez,
Gand diouaskell eun Êl !

---

⁷⁵ an hini : pehini, er skrid orin.

Marvet war dachenn an emgann

Mignon, te an hini ⁷⁶, zo bet test euz va foan,
Pa goueziz mahagnet war dachenn an emgann,
Hag evel eur gwir vreur ah-eus va dastumet,
Heb aon ebed, d'az tro, da veza diskaret
A-raog mervel, mignon, me da drugareka
Ha da bed da zelaou va homzou diweza :
« Eüruz, te 'hallo, war douar Frañs diskennet,
Da vihanna mervel el leh ma'z out ganet ;
Kerkent ha ma laki war douar or bro da droad,
Lavar d'an hekleoïou, da gement tremeniad,
On e-kreiz an emgann, e gwir zoudard, maro,
En eur zalher bepred ar zoñj c'hwek euz va bro.
Ma teufes da dremen eun deiz dre va farrez,
Etrezeg va zi-soul e karfen e yafes ;
Pell da veza maner, bihan eo va lojenn.
Med koantig eo kenañ, gand he mogerioù gwenn,
E disheol gwez dero leun a ganaouennou,
E-harz troad ar menez ha war ribl ar prajou.
Kee pelloh, er jardrin kelhet gand eur harz beuz ;
Tro-war-dro d'eur feunteun a zour yahuz, ez eus
Eul letonenn hlaz-kaol, dindan gwez-avalou ;
An diou vaouez-se n'o-deus nemed eur zoñjezon,
Nemed eur garantez e goueled o halon :
Unan a hed he mab, oll fiziañs he hozni,
Hag eben ar mignon'dlee beva ganti.
O ! va mamm ken tener ! O ! va gwir vignonez !
Er Baradoz hepken ho kwelin eun devez.
Med te, va mignon ker, ma yafes euz va ferz
Evid rei d'o halon eun nebeuta a nerz,
Lavar em-eus em feiz dalhet atao fiziañs,
Hga on marvet, en eur grial : « Bevet ar Frañs ! »

---

⁷⁶ an hini : pehini, er skrid orin.

En distro euz an Toñkiñ

Ne jom mui seurt ebed euz va zi-soul *Pontlez*,
Nag eur pennad moger, nag eur mên euz e bez,
An douar am-eus flastret em yaouankiz, diarhen,
An oaled, leur an ti, ‘zo bremañ letonenn,
Atao me ‘zalho soñj euz an devez m’oan bet,
O tond euz an *Toñkiñ*, d’am bro *Treflez* distroet ;
A-boan arruet e *Brest*, heb chom da varhata,
Setu-me, war va zroad – rag em yalh n’oa netra –
Da gemered an hent a gas war-zu va bro,
Heb soñjal lavared da *Vrest* kenavezo.
Kleved ‘reen en hekleo kanaouenn ar goukou ;
O ! na me ‘rede skañv, en eur dreuzi *Gouenou*,
Plabenneg, *Lezneven*, heb aon d’en em skuiza,
Rag du-hont, em zi-soul, e soñjen ehana.
C’hoaz eur pennadig hent, hag e welfen ar mor,
Euz mêziou *Plouider*, ha dor va zi digor,
E-kichenn ar menez, e ribl ster ar *Zeas*
A ruill he dour arhant a-dreuz ar prajou glaz.
Evel eur pesketer, tizet war ar mor don
Gand eur gwall barr-amzer, hag a drid e galon
Pa wel, en eun taol-kont, an avel o koueza,
Hag ar porz-mor el leh ma hallo c’hoza douara,
Evel-se me, kerkent eet war laez ar mêziou,
En a-raog ha dillo da daoler va zellou :
Wazr menez an *Toupet*, a wez-pin goloet oll,
Dindan ar re⁷⁷ gwechall e c’hoarienn en disheol,
War haleg ster ar *Zeas*, tro-war-dro da *Bontlez*,
War di-soul an draonienn, e-harz troad ar menez...
Siwaz ! an huñvre kaer, siwaz ! al levez,ez,
A nijas a-zindan alan griz an enkreuz,
Rag eun avel diroll a oa bet tremenet
El leh-se, kaer a-raog, ha bremañ dismantret.
Na kriadenn, na kan, en êr, dreist ar mêziou,
Al laboused a oa tehet a-vandennou,
Rag dindan ar vouhal ar gwez ‘oa diskaret
Hag a-douez ar skourrou kement neiz diframmet ;
O veza ma n’oa mui gwez evid rei disheol,
Leton glaz ar menez ‘oa bremañ gweñvet oll ;
Ar ster, en hini⁷⁸, yaouankig e welen
Sioul ar raoz, an haleg hag ar gwiniz melen,
Skeud kement a loened, ar re⁷⁹ diouz ar pardaez,
En eur vlejal, a deue da zoura da *Bontlez*,
Ar ster, ken kaer gwechall, gand skeud kemend a draou,
‘Oa dizolo, siwaz ! a-zindan an Neñvou,
Hag er yeot, diwanet el leh m’oa leur va zi,

⁷⁷ ar re : pere, er skrid orin.

⁷⁸ en hini : e pehini, er skrid orin.

⁷⁹ ar re : pere, er skrid-orin.

Eun amprevan, en heol, a welis o vor !...
Kollet ganen fiziañs, ha va halon rannet,
Setu-me da bignad war menez an *Toupet*
Euz al leh ma weler a-bell ar mêziou braz ;
Aezet war eur roh, ahano me 'daolas,
Mantret, war an draonienn, eur zell hir ha truezuz,
Ha va zal em daou zorn, neuze me 'leñvas druz !

D'am hoar hena, leanez

QuickTime™ et un
décompresseur
sont requis pour visionner cette image.

Soñj ah-eus, va hoar ger, euz Treflez ?
Euz on lojennig a Bontlez
El leh m'on-eus, gand on tud karet,
Or yaouankiz kaer tremenet ?

Eiz bugel ez oam d'ar mare-ze,
Heb gouiziegez, seder ha gê ;
Aliez bremañ, pa zoñjan em bro,
E teuan da skuill daelou c'hwero.

Rag an amzer-ze diouzim 'zo pell,
Ha ni, digor on diouaskell,
A-gleiz, a-zehou, siwaz ! 'zo nijet,
Heb mui galloud en em weled.

Rag du-hont p'on bet o pardona,
N'em-eus anavezet netra ;
Or mêziou ken glaz, ken dudiuz,
Hirio 'zo melen ha truezuz.

Gwez ar menez oll 'zo diskaret
Hag e leton a zo gweñvet ;
Euz on ti ne jom ket eur voger,
Ha trohet eo haleg ar ster.

Evel en eun huñvre, koulskoude,
Em-eus ho kwelet adarre,
E ribl ar ster, e yeot ar prajou,
O reded evel oanigou.

Ha diouz an noz, en-dro d'an oaled,
Dirag eun tan balan bodet,
Ho klevis, a vouez uhel, o kana
Eur werz kaer da Zantez Anna.

Siwaz ! an huñvre n'eo ket padet,
Ha va halon 'zo bet rannet
O lavared, gand tristidigez,
Kenavo da vêziou Pontlez.

Va hoar ger, plijadur ar bed-ma',
Evel a welan, n'eo netra,
Setu perag sehom on daelou :
En em weled 'raim en Neñvou.

En eur vond d'ar pardon

Nemed, e-skeud ar hleuz, eur roudenn a zisheol,
Heoliet kaer-meurbed 'oa, mintin mad, an hent oll ;
An dud, a-strolladou, re vraz ha bugale,
Dibreder, 'hed an hent, 'vel an heol a oa gê ;
Eur zulvez 'oa, mar plij ! deiz eur pardon ohpenn ;
Ar merhed, gwisket kaer, a zivize laouen,
Ar gwazed, ken kaer all, paret gwenn o boutou,
A gleved o farsal hag o kana soniou,
Hag a bep tu d'an hent al alboused ivez,
Evel 'vid heul o han, a zave skiltr o mouez.
Kleved a reed ohpenn ar chas stag, oh harzal,
An anevaled korn, en draonienn, o vlejal,
Hirvoud an avelig e lein ar meneziou
Ha klemmadenn an dour a-dreuz mein ar goueriou.
Kanaouenn, hirvoud, trouz, a-dost koulz a-bell,
En êr a zave skañv war askell an avel.
Kemend a levenez, a reas, evel gwechall,
D'am halon enkrezet, en eur mare, tridal.
Evel da hwezeg vloaz, setu-me da gana
Ha da farsal kement hag ar re hêa ;
Ne zoñjen ket en-doa dorn an amzer, siwaz !
War va zal roufenneg skrivet an oad, don-braz.
En eur zelled ouzin, ar re yaouank, maorvad,
O lavared izel : « Sellit, ar hêzig koz
Ne zoñj ket eo ken tost, euz e vuhez, berr, an noz ! »
Petra 'ra ze, peogwir em-oa c'hoz, eun devez,
En eur vond d'ar pardon, tañvet al levenez,
Hag an amzer didruez, siwaz ! a vel buan,
Hag ar gozni n'eo ket pell diouz ar re vihan.
Nemed, e skeud ar hleuz, eur roudenn a zisheol,
An hent a vezo c'hoaz, da bep hañv, heoliet oll,
Ha pa vezin maro, dreizañ e vo gwelet,
O vond gê d'ar pardon, koz ha yaouank bepred.

+

Ar gozni

A baziou prim hag hir kement bloaz a dremen,
Amzer griz ar gozni 'zo demdost din siwaz !
Em bleo, gwechall ken du, meur a vlevenn 'zo gwenn,
Beh ar bloaveziou 'zo pounner 'vid va diskoaz.

Dizale me ranko kimiada, gand anken,
Diouz ar hoajou dero, diouz an traoniennou glaz,
Va daoulaagd prenned ne hallint gweled ken
Ar mor o lammad uhel dreist reier an aod vraz.

M'em-eus kemend a geuz o tilezel an douar,
Ma'z eo va halon baour rannet gand ar glahar,
O soñjal eo ken tost ar mare da vervel.

N'eo ket m'am-befe mall da weled va Hrouer
Aon em-eus na ve ket ar Baradoz ken kaer
Ha va bro Dreger, perlezenn Vreiz-Izel.

Credo al labourer-douar

Tennet euz ar galleg ; war an ton galleg.

Al loar, an heol hag ar stered en Neñvou,
Ar mor ken don, an draonienn, ar menez,
Ar yeot er prad, er grinenn ar bokejou,
O Doue krouer ! oll a zo greet ganez ;
Labourer-douar, dirag eun ober ken braz,
War-dro kuz-heol pa zon an Angelus,
Va mouez dister a bign euz an dachenn hlaz,
Beteg ennout, o ! Doue ken gallouduz !

Diskan

Me 'gred ennout, Mestr, rag gand eur hwezadenn,
En eun taol, e peb leh, da bep tra te 'ro buhez ;
Doue gallouduz, en-deus bet krouet an den,
Me 'gred en da vrasder hag en da vadelez.

En eun ero, digoret gand an alar,
Va dorn ledan a daol an had a-leiz,
Evel yeot druz buan e tiwanont en douar,
Ha bep had e sao pennou gwiniz :
Diwezatoh ma teu, gand eur barr-amzer,
An dachennad oll da veza stoket,
E-leh sevedl va fenn 'eneb d'am Hrouer,
Evid pedi, kentoh, ez eo soublet.

An doaur a ro, goude va labour bounner,
Magadurez d'am fried, d'am bugale,
Ne rofen ket evid ar paleziou kaer,
Va lojennig ha va mêziou ken gê !
Rag oll, da zul, en-dro d'an daol datumet,
Etre va fried, va merh ha va mibien,
Em-eus fiziañs da veva pell d'o hared,
Ha va halon em hreiz a zo laouen.

Eun devez c'hoaz, evel gwechall ma teufer
Enebourien da goueza war or bro,
Kerkent, du-hont, gand va mibien, me yafe,
E-kreiz an tan, evid herzel outo ;
Evid divenn va bro garet, er brezel,
Me 'garfe rei, ma vije red, va buhez,
Hga a vouez uhel e kanfen, en eur vervel,
Eur wech all c'hoaz, a-raog diskenn er bez.

Kolaj Lezneven

D'an Aotrou Roull, rener Kolaj Lezneven.

Or holaj, er huz-heol, a skoe war ar mêziou,
Ha diouz an hanternoz, ohpenn, 'oa mogeriou
Ken uhel, ma ne halle lagad ebed, gweled
Kêr Lezneven, na skouarn, trouz ar ruiou, kleved.
An nor, atao prennet, a oa war eur ru striz,
Den o tremen enni, nag en noz nag en deiz,
Da zeiz ar foar hepken, da lun, tadou, mammou,
A lezed eun nebeud da vond dreist an treuzou,
Hag en eur zal, a-gleiz, e hedent ar mare
Da halloud eur pennad gweled o bugale.
Er holaj 'oa daou borz : : war unan e weled,
E tri reñk, ar saliou 'vid ar skol, ar housked,
Hag en eur hogn, a-zehou, deleziou da bigand
D'eur chapelig el leh, kent eged labourad,
E taoulinem bemdez, mistri-skol, bugale ;
Eno, pedennou c'hwek a zave war-zu Doue.
Dre zor vraz an ti-kreiz e kouezed er porz all ;
O ! na me 'blijer din ar porz braz-se, gwechall !
Ar porz-se 'oa karet, a gav din, gand an oll,
Rag e wez uhel, en hañv, a roe deom disheol.
Eur voger, eur hael houarn goloet oll a zeliou,
A oa d'an traoñ d'ar porz ; goude-ze jardrinou,
Gand a bep seurt gwez frouez er re⁸⁰ laboused,
Euz ar beure d'an noz, a gane kaer-meurbed,
Heb, dirag or mistri, na sponta, na nijal,
Pa'z eent er vali hlaz, sioul, da lenn o brezial.

Eun deiz, o kimada diouz va holaj karet,
E lezis war va lerh mistri vad, mignoned
Ar re⁸¹ 'ouelan, siwaz !
Taolet ha distaolet er bed 'vel eun divroad,
Euz mignoned ken ker eh ouzon, diwezad,
Em-eus dienez vraz !

Siwaz ! neuze me 'oa ken yaouank, ken dibenn,
Ma n'am-oa ket gwelet, e-touez mel va gwerenn,
Ivez eur vestl c'hwero ;
Aliez ar homzou flour a guz kalz a hevier ;
A-zindan eur mor sioul ar paour-kêz pesketer
A hall kaoud ar maro.

Evel-se, va spered faziet gand kalz huñvreou,
Pa'z is diouz Lezeneven evdi reded broiou

---

⁸⁰ er re = er pere, er skrid orin.

⁸¹ Ar re : Pere, er skrid orin.

Hag evid klask ar brud,
Ne zalejen ket pell d'anaoud em-oa kollet
Al levenez, ar peoh hag em-oa selaouet
Euz ar bed ar vouez yud.

Evel-se, ken koantig a-zindan an Neñvou,
Eur ster a ruill he dour a-dreuz yeot ar prajou,
Skeduz evel an heol,
Beteg ma' h en em gav war an aod da reded
El leh e-touez an trêz, eo kerkent killaret⁸²,
El leh ma ya da goll.

Meur a vloavez 'zo termenet abaoe,
Medf bemdez e soñjan, a vare da vare,
E kolaj Lezneven ;
Hga evel pa welfen dirag va daoulagad
An amzer dremenet ha va mignoned vad,
E lavaran laouen :

O ! distroit a-nevez, va bloaveziou ken kaer,
Kalz re gaer marteze, 'vid beza bet ken berr,
O ! me 'fell din : nijal dreist menez ha traonienn,
Evid da weled c'hoaz, o ! kolaj Lezneven !
Kleved va mistri-skol o komz euz *Rom, Athen,*
O tiviz e diou yez *Siseron, Demosthen.*

Me 'lavar... med kerkent e klevan en hekleo
Eur vouez o hoapaad, o respont : « kenavo,
Kenavo da viken !
Ar pezh ah-eus kollet, 'zo kollet evid mad,
Ha ne dle chom ganez mui nemed kalonad,
Mui nemed an anken ! »

*

Kenavo da viken eta, peogwir eo red,
Amzer va yaouankiz, va gwella mignoned
Ha va mistri garet ;
Kalz ahanoh bremañ marteze 'zo maro,
Em holaj marteze ne gavfen, en distro,
Mestr na mignon ebed.

Med n'eus forz e pe leh oh eet ivez brema'
Em halon a talhan ar fiziañs ar vrasa
D'ho kweled eun devez,
Rag oll om bet maget gand lêz ar feiz kristen ;
En despet d'ar maro, skolaerien Lezneven
Ne gollint ket ar vuhez.

*

---

⁸² killaret : killet.

C'hwi ar re⁸³ 'zo bremañ pleget war an taoliou
El leh ma labourerem, o ! c'hwi, bugaligou
Ken dinamm a galon !
Deskit kement kentel a zispleg ho mistri,
Evdì galloud eun deiz ouz an droug enebi,
Gand nerz braz hag heb aon.

Ho yaouankiz a zo 'vel an nevez-amzer,
Dirag ho taoulagad pep tra 'zo bremañ kaer,
Kement tra 'zo laouen ;
Labourit 'vid herzel oh an amzeriou kriz
Ho-pezo da dremen, rag al luhed eun deiz
A lintro dreist ho penn.

Hag evel dom, d'ho tro, c'hwi 'vo treh d'ar youlou,
C'hwi 'vezo 'vel reier ar re⁸⁴, dindan tarziou,
A jom sonn, hep krena,
E-leh beza, siwaz ! ruillet ha diruillet
Evel meinigou skañv ar re na gavont ket
Netra d'en em harpa.

Ya, kredit ahanon, eun deiz ar zoñjezon
Euz kolaj Lezneven a roy deoh kalon
Da zalher d'ho kredenn ;
Gand ho mignoned ker eh en em weloh c'hoaz,
E disheol ar gwez uhel ha glaz euz ar porz braz,
En eur ziviz laouen.

Meur a wech e soñjoh en ho mistri garet
Ar re⁸⁵, 'vel tad ha mamm, o-deus deoh desket
Beza mad ha nerzuz,
Hag a-uz d'an aoter, e weloh er chapel,
Digor-braz he divreh, evel 'vid ho kervel,
Ho Mamm garantezuz !

---

⁸³ ar re : pere, er skrid orin.

⁸⁴ ar re : pere, er skrid orin Memez mod izelloh.

⁸⁵ Ar re : idem.

Va gourhemennou diweza

QuickTime™ et un
décompresseur
sont requis pour visionner cette image.

Pa vezo deuet ar mare,
Evidon da vervel
Va lezit c'hoaz em gwele,
Da gana Breiz-Izel.

Lakit etre va bizied
Kroaz or Zalver Jezuz
Ha, gand e groaz, chapeled
E Vamm garantezuz.

D'am dremenvan, hebdale,
Tanit eur houlaouenn,
Me zoñjo gweled neuze
En Neñv eur steredenn.

Pedit oll war ho taolin
Evidon, 'hed an noz,
'Vid ma vo roet, d'ar mintin,
D'am ene, Baradoz.

Ha kerkent 'barz en Iliz
Al Libera kanet,
Va lakit er bez, kenvroiz,
War menez an TOUPET.

El leh, p'oan c'hoaz eur bugel,
E pignen ken aliez !
'Vid gweled oll, en eur zell,
Va bro garet Treflez.

Marteze, beteg ennon
E teuy, beb eun amzer,
Trouz an houl euz ar mor don
O skei war ar reier.